

*0: EK
*1: 2012-2013
*2: 19
*3: WordXP
*4: 19de vergadering
*5: Dinsdag 5 maart 2013
*6: 13.30 uur

**

Voorzitter: De Graaf

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Van Beek, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Bruijn, Van Dijk, Düivesteijn, Dupuis, Duthler, Elzinga, Engels, Essers, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Franken, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Fred de Graaf, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Knip, Koffeman, Kok, Kox, Kuiper, De Lange, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Nagel, Popken, Postema, Putters, Quik-Schuijt, Reuten, Reynaers, Ruers, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Smaling, Sörensen, Van Strien, Strik, Sylvester, Terpstra, Thissen, Vliegthart, Vlietstra, Vos, De Vries, De Vries-Leggedoor en Witteveen,

en de heer Plasterk, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw Ploumen, minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de heer Rutte, minister-president, minister van Algemene Zaken en de heer Teeven, staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

**

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede dat is ingekomen bericht van verhindering van het lid:

Swagerman, wegens verblijf buitenslands.

**

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

*B

!Herdenking!

Aan de orde is de herdenking van het oud-Kamerlid dr. P.H. Kooijmans.

De voorzitter: Ik heet de minister-president van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik verzoek de leden om te gaan staan.

Op 13 februari jongstleden is op 79-jarige leeftijd minister van staat Peter Kooijmans overleden. Hiermee verliest de Nederlandse samenleving een grote autoriteit op het gebied van de mensenrechten, een zeer evenwichtig politicus en bestuurder en een beminlijk en inspirerend mens. Pieter Hendrik Kooijmans werd geboren op 6 juli 1933 in Heemstede. Na afronding van het

gymnasium in Haarlem, begon hij met de studies economie en rechten aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij studeerde cum laude af in de rechtsgeleerdheid, waarna hij vervolgens promoveerde op het proefschrift *The doctrine of the legal equality of states*.

De heer Kooijmans was van 1965 tot 1972 hoogleraar in het volkenrecht en het recht der Europese Gemeenschappen en tot mei 1973 hoogleraar in het volkenrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. In dat jaar werd hij benoemd tot staatssecretaris van Buitenlandse Zaken in het kabinet-Den Uyl, waarin Max van der Stoel als minister van Buitenlandse Zaken fungeerde. In deze functie was hij belast met aangelegenheden betreffende de Verenigde Naties en ontwapeningsvraagstukken. In 1975 bracht hij samen met minister Van der Stoel de nota *Ontwapening en Veiligheid* uit, waarin de bewindslieden opriepen vredesbeleid te laten prevaleren boven commerciële belangen. Ook speelde de heer Kooijmans als staatssecretaris een belangrijke rol bij de onderhandelingen over de onafhankelijkheid van Suriname.

Na afronding van zijn staatssecretarisschap eind 1977 was de jurist Kooijmans weer zestien jaar hoogleraar volkenrecht in Leiden. Hij raakte vooral bekend als internationaal erkend specialist op het gebied van de mensenrechten. Hij was lid van een groot aantal adviescommissies op het gebied van buitenlandse zaken, defensie en de problematiek van vluchtelingen. Zo was hij onder meer voorzitter van de Adviescommissie inzake vraagstukken van Ontwapening en internationale Veiligheid en vrede, van de Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties en van het bestuur van de Carnegie-Stichting.

Van 1985 tot 1993 was hij de eerste VN-rapporteur op het terrein van folteringen. Hij achtte foltering een misdadige vernietiging van de menselijke persoonlijkheid, die door geen enkele ideologie of hoger belang kan worden gerechtvaardigd. Als rapporteur was hij dan ook niet bang om landen die zich schuldig maakten aan deze praktijken, daarmee publiekelijk te confronteren.

De politieke loopbaan van de heer Kooijmans begon met het redacteurschap voor diverse uitgaven van de Anti-Revolutionaire Partij. Toen deze partij in 1980 opging in het CDA, werd de heer Kooijmans voorzitter van de Stichting Doctor Abraham Kuyperfonds. Ook was hij voorzitter van de commissie buitenland van het CDA en adviserend lid van het dagelijks bestuur van deze partij.

In 1993 werd de heer Kooijmans -- naar verluidt geheel tot zijn verrassing -- benoemd als minister van Buitenlandse Zaken in het kabinet-Lubbers III. Bij zijn aantreden zei hij: "Ik ben wie ik ben, ik verander niet", wat kenmerkend was voor zijn standvastige karakter. Als minister van Buitenlandse Zaken was hij nauw betrokken bij het EU-beleid ten aanzien van de Balkanoorlog. "Al te verhullend diplomatiek taalgebruik is hem vreemd", werd over hem gezegd. Steeds helder in wat hij voor ogen had, sprak hij klare taal waar nodig. Zo

pleitte hij in april 1994 tijdens een bezoek aan Indonesië hartstochtelijk voor verbetering van de mensenrechtensituatie in dat land en in Oost-Timor. Stille diplomatie en het openbaar aan de kaak stellen van wantoestanden sluiten elkaar naar zijn mening geenszins uit.

Na zijn ministerschap keerde de heer Kooijmans terug als hoogleraar volkenrecht in Leiden. Hier werd hij door zijn studenten opnieuw op handen gedragen. In januari 1997 werd hij voorzitter van de nieuw opgerichte Adviesraad Internationale Vraagstukken. Dit was echter van korte duur, want in maart 1997 werd de heer Kooijmans als eerste Nederlander in de geschiedenis benoemd tot rechter in het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties. Hij beschouwde dit als de kroon op zijn werk en als een onverwachte toegift. In een interview in 2001 zei hij over zijn werk bij het hof: "De deken die tijdens de Koude Oorlog over de internationale samenleving lag, is weggetrokken. Maar we moeten niet het volmaakte claimen. Iedere stap is er een vooruit, maar dan ben je er nog niet. Het zal namelijk nooit de laatste zijn."

De heer Kooijmans was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau. In 2006 decoreerde Koningin Beatrix hem tevens met de zeer zelden gebruikte Huisorde van de Gouden Leeuw van Nassau. In 2007 werd hij benoemd tot minister van staat, een titel die alleen in zeer uitzonderlijke gevallen wordt toegekend aan politici of staatslieden die geen publieke functie meer vervullen.

In 2009 stelde de Universiteit Leiden als eerbetoon de Peter Kooijmans Leerstoel in. Deze wisselleerstoel houdt zich bezig met belangrijke vraagstukken op het gebied van vrede, recht en veiligheid.

Met de heer Kooijmans is een erudiet, gedreven en pragmatisch mens heengegaan. Een realist, maar geen cynicus. In een veelzijdige loopbaan heeft hij een gedenkwaardige bijdrage geleverd aan de strijd voor mensenrechten en de versterking van de internationale rechtsorde gedurende een lange reeks van jaren. Moge ons respect voor zijn persoon en zijn grote verdiensten voor zowel ons land, als de internationale gemeenschap tot steun zijn voor zijn familie en vrienden.

Ik verzoek een ieder om een moment stilte in acht te nemen

**

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.

Minister Rutte: Voorzitter. In een boek over de Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken in de twintigste eeuw werd over Pieter Kooijmans terecht opgemerkt dat hij bij zijn aantreden in 1993 buitengewoon goed was voorbereid op zijn ambt. Kooijmans was ten tijde van zijn benoeming immers niet alleen een internationale autoriteit op het terrein van het volkenrecht -- in het bijzonder op dat van de mensenrechten -- maar hij bracht

ook vier jaar ervaring in als staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. In die jaren had hij onder andere de Verenigde Naties in portefeuille. De juridische kennis en deskundigheid waren zijn anker, ook als minister.

Het ministerschap van Pieter Kooijmans werd getekend door de oorlog in voormalig Joegoslavië en door de razendsnelle ontwikkeling in de Europese Unie die toen, vier jaar na de val van de Berlijnse muur, nog slechts twaalf lidstaten telde. Het is niet toevallig dat hij in 1993 ook een vooraanstaande rol speelde op de Wereldconferentie over de rechten van de mens. Daar lag zijn hart; daar voelde hij een grote verantwoordelijkheid.

Pieter Kooijmans was een man met overtuigingen en idealen, zeker, maar hij was ook een realist die wist hoe de hazen in het internationale verkeer lopen. Hij kon daar heel nuchter in zijn. Zo zei hij ooit over de internationale positie van Nederland: ideeën hebben wij genoeg, al weet ik niet of andere landen het altijd goede ideeën vinden; misschien vinden ze ons soms wat te padvinderig. In één adem voegde hij daar met een vooruitziende blik aan toe dat de buitenlandse dienst in de toekomst naar zijn mening een belangrijke rol speelde in de behartiging van Nederlandse economische belangen in het buitenland. Die combinatie van bevlogenheid, kennis van zaken en een goed oog voor resultaat was kenmerkend voor deze minister van Buitenlandse Zaken.

Wat Pieter Kooijmans vooral tekende, was zijn mensgerichte en bedachtzame manier van werken. Hij was oprecht geïnteresseerd in anderen. Hij gaf vertrouwen en straalde rust uit. Daarmee wist hij mensen voor zich te winnen op alle niveaus. Pieter Kooijmans was zeker geen allemansvriend. Hij schuwde geen kritiek, maar die kwam altijd voort uit een zuivere redenering, een enorme kennis en ervaring en een wijs en bezonken oordeel. Het kan niet anders dan dat dit bij zijn benoeming tot minister van staat in 2007 een grote rol heeft gespeeld.

Mijnheer de Voorzitter, Nederland is Pieter Kooijmans veel dank verschuldigd. Wij gedenken hem met diep respect. Namens het kabinet wens ik zijn echtgenote, kinderen, kleinkinderen en andere nabestaanden alle kracht toe om dit grote verlies te dragen.

De voorzitter: Ik dank de minister-president voor zijn woorden.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mee dat het onder voorbehoud geagendeerde debat over de wetsvoorstellen Wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek en de Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte (huurverhoging op grond van een tweede categorie huishoudinkomens) (33330) en Wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek en de Uitvoeringswet huurprijzen

woonruimte (huurverhoging op grond van inkomen) (33129) vandaag geen doorgang zal vinden.

Ik deel de leden mede dat het diner wel doorgang zal vinden, want dat was al besteld en in voorbereiding. Ik verzoek de leden om, zij het veel vroeger dan gepland, deel te nemen aan het diner voor zover hen dat uitkomt. Om 17.30 uur staat het eten gereed. In deze tijd van zuinig omgaan met je centen moet dat wel even gezegd worden.

De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling ervan. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De voorzitter: Ingekomen is een brief van de voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking d.d. 26 februari 2013 aan de Voorzitter van de Eerste Kamer, houdende het advies twee artikel 100-brieven van de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie, één d.d. 5 april 2012 inzake piraterijbestrijding en één d.d. 7 december 2012 inzake de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de missies Atalanta en Ocean Shield, voor kennisgeving aan te nemen. De brief met bijlagen ligt in de zaal ter inzage. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met het advies van de commissie BDO heeft verenigd.

Ingekomen is een beschikking van de Voorzitters van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer der Staten-Generaal, houdende aanwijzing van de heer Taverne tot lid van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad in plaats van de heer Van Dijk en houdende aanwijzing van mevrouw Frijters-Klijnen en de heer Schouwenaar tot plaatsvervangend leden van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

**

*B
!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht BES met het oog op de verruiming van de mogelijkheden tot strafrechtelijke aanpak van huwelijksdwang, polygamie en vrouwelijke genitale verminking (32840);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet van 30 september 2010 tot invoering van een nieuw griffierechtenstelsel in burgerlijke zaken (Reparatiewet griffierechten burgerlijke zaken) (33108);

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2013 (33400-F);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het BES-fonds voor het jaar 2013 (33400-H);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet Justitie-subsidies onder meer in verband met de inwerkingtreding van de Aanwijzingen voor subsidieverstreking (33439);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met het opnemen van resultaten van enkele examenonderdelen beroepsonderwijs in het basisregister onderwijs en het diplomaregister (33474).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en, na goedkeuring van de onderdelen, zonder stemming aangenomen.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de stemmingen in verband met het wetsvoorstel Regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen) (32752).

De voorzitter: Ik heet de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van harte welkom in de Eerste Kamer. We zien elkaar bijna wekelijks.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer De Lange (OSF): Voorzitter. Ik heb het debat vorige week verlaten met de vraag of het glas halfvol of halfleeg was. We hebben besloten dat het glas vandaag halfvol is, maar uiteraard wel onder de conditie dat de toegezegde wetsvoorstellen over de financiering van lokale politieke partijen met spoed ter hand genomen worden en inhoudelijk heel stevig zullen zijn. Die wetsvoorstellen zullen we te zijner tijd uiteraard kritisch bekijken, maar we menen wel dat die een uitermate noodzakelijke aanvulling zijn op het wetsvoorstel waar we vandaag over stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De voorzitter: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de SP, D66, GroenLinks, de ChristenUnie, de SGP, 50PLUS, de PvdD en de OSF daarvoor hebben gestemd en de leden van de fractie van de PVV ertegen, zodat het is aanvaard.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Goedkeuring partnerschapsovereenkomsten!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 22 juni 2010 te Ouagadougou tot stand gekomen Overeenkomst tot tweede wijziging van de Partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de groep van staten in Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, ondertekend te Cotonou op 23 juni 2000 en voor de eerste maal gewijzigd te Luxemburg op 25 juni 2005 (Trb. 2011, 78) (32799);

- het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 15 oktober 2008 te Bridgetown tot stand gekomen Economische Partnerschapsovereenkomst tussen de Cariforum-staten, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds (Trb. 2009, 18) (32883).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking welkom in de Eerste Kamer. Het is voor de eerste keer dat een wetsvoorstel op haar portefeuillegebied hier aan de orde wordt gesteld.

Voor de eerste termijn staan slechts twee sprekers van de zijde van de Kamer op de agenda. Moge dat een aanmoediging voor de leden zijn om het in de toekomst ook zo kort te houden.

**

*N

De heer Schrijver (PvdA): Voorzitter. Allereerst wil mijn fractie minister Ploumen van harte welkom heten bij haar eerste debat in de Eerste Kamer. Wij wensen haar alle succes en veel plezier in de vervulling van haar mooie ambt. Nu haar ministerschap zowel ontwikkelingssamenwerking als buitenlandse handel omvat en wij vandaag twee belangrijke verdragen op die terreinen behandelen, zal zij zich bij ons vast gaan voelen als een vis in het water. Ik heb het genoeg om vandaag zowel namens de PvdA-fractie als namens de fracties van het CDA, GroenLinks en D66 te spreken. Met een drukke Kameragenda willen de vier fracties graag gezamenlijk een bijdrage leveren aan efficiënt omgaan met Kamertijd. Deze vier fracties vinden het belangrijk om de totstandkoming, de ontwikkeling in de tijd en de toekomst van deze verdragssamenwerking met dit debat te markeren en wij zijn erg benieuwd naar de toekomstvisie van de minister op deze vorm van internationale samenwerking.

Ik richt mij allereerst op wetsvoorstel 32799, dat de partnerschapsovereenkomst van Cotonou, zoals herzien in 2010, ter goedkeuring aan ons voorlegt. Ik roep in herinnering dat dit verdrag de opvolger is van de serie Lomé-overeenkomsten die sinds 1975 zijn gesloten tussen de Unie en haar lidstaten enerzijds en een groeiend aantal ontwikkelingslanden in Afrika, het Caraïbisch gebied en de Stille Oceaan, de

zogenaamde ACS-staten, anderzijds. Thans zijn er aan Europese zijde 28 verdragspartijen, de 27 lidstaten plus de EU, en aan ACS-zijde 78 ontwikkelingslanden. Daarmee is het de meest omvangrijke vorm van op verdragsleest geschoede multilaterale ontwikkelingssamenwerking. In de loop der jaren is deze ontwikkelingsrelatie tussen Europa en de ontwikkelingslanden aan veel veranderingen onderhevig geweest. Juist ook door de vijfjaarlijkse herzieningen is de verdragsrelatie met de tijd mee geëvolueerd.

Ik durf wel te stellen dat dat hier meer is gebeurd dan bij andere vormen van verdragssamenwerking. Er zijn echter ook vele constanten kenmerken in de samenwerking aan te geven. Ik noem enkele daarvan. Ten eerste is er een geïnstitutionaliseerde beleidsdialoog, gestoeld op in 1985 in de derde Lomé-conventie duidelijk omschreven beginselen. Ten tweede noem ik het verstrekken van een tamelijk voorspelbare hoeveelheid ontwikkelingshulp. Ten slotte is er aandacht voor de belangrijkste hoofdstukken van ontwikkelingssamenwerking; niet alleen hulp en handel, maar ook milieubescherming, mensenrechten, goed bestuur, rechtsstaat, gendergelijkheid, duurzame ontwikkeling en vrede en veiligheid, om enkele hoofdpunten te noemen.

Niet voor niets wordt wel op het Lomé- of Cotonou-acquis gewezen als iets wat deze vorm van Europese ontwikkelingssamenwerking speciaal maakt. Onze fracties onderschrijven de constatering in de memorie van antwoord: "Het Verdrag van Cotonou is waardevol wegens de juridische basis die het geeft om elkaar in deze politieke dialoog de maat te nemen." Deelt de minister in algemene zin de waardering voor dit acquis en deze bijzondere EU-ACS-relatie, die meer dan 100 landen omvat? Hoe beoordeelt zij de verantwoordelijkheden en de politieke mogelijkheden die dat voor Nederland en de EU in het algemeen met zich meebrengt? Op welke wijze is zij voornemens hieraan in de komende jaren uitwerking te geven?

De fracties van de PvdA, het CDA, GroenLinks en D66 willen niet verhullen dat zich in de samenwerking veel problemen hebben voorgedaan en dat op bepaalde terreinen bitter weinig resultaten zijn geboekt. Alhoewel de ACS-staten lange tijd de most preferred partners van de EU zijn geweest, is hun handelsaandeel in de export naar de EU gestaag afgenomen. Verreweg de grootste groep minst ontwikkelde landen bevindt zich uitgerekend onder deze ACS-staten, met name in Afrika ten zuiden van de Sahara, maar ook Haïti valt hieronder. Mensenrechtenschendingen en zwak bestuur zijn in een flink aantal ACS-staten nog steeds schering en inslag. Ook de EU zelf is regelmatig niet erg slagvaardig gebleken en het schortte regelmatig aan zorgvuldigheid, transparantie en efficiëntie in de relatie met de ACS-landen. Tegelijkertijd constateren wij, mede op basis van gedegen Brits onderzoek en de vijfjarige OECD DAC Peer Review 2012 van de kwaliteit van de EU-ontwikkelingssamenwerking, dat veel -- of beter gezegd heel veel -- significant verbeterd is en dat Europese ontwikkelingssamenwerking door de bank genomen in algemene zin dikwijls beter scoort

dan die van individuele donorlanden. Deelt de minister deze analyse?

Nu de partnerschapsovereenkomst van Cotonou dik over de helft van haar looptijd is, achten de leden van de vier fracties het nuttig om stil te staan bij de toekomst van de EU-ACS-ontwikkelingssamenwerking, mede in het licht van de vrees van veel ACS-landen dat de EU en sommige van haar lidstaten de laatste jaren op nogal eenzijdige wijze afbreuk lijken te willen doen aan de constanten van 50 jaar Europese ontwikkelingsamenwerking. Hoe staat de Nederlandse regering hierin? Hoe beoordeelt de minister de waarde van de EU-ACS-samenwerking? Hecht dit kabinet bijvoorbeeld aan de in artikel 2 van de overeenkomst neergelegde beginselen van gelijkheid van partners, participatie en politieke dialoog? Als dat het geval is, op welke wijze wil de Nederlandse regering er dan aan bijdragen om deze in praktijk te brengen? Naar onze opvatting is het nodig om de participatie van maatschappelijke organisaties beter vorm te geven. Graag ook een reactie hierop.

Voorts zouden de fracties van CDA, GroenLinks, D66 en de PvdA graag specifiek van de regering willen vernemen hoe zij de toekomst van het Cotonou-verdrag ziet. Nog tijdens deze kabinetsperiode zal er in 2015 een derde herziening van Cotonou komen, alvorens de looptijd in 2020 eindigt. Waar wil de regering voor de herziening in 2015 op inzetten? In de memorie van antwoord heeft de regering zich daarover erg vaag uitgelaten: "Een visie op de toekomst van het Cotonou-verdrag zal te zijner tijd met de Kamer worden gedeeld".

Kan de minister reeds enige uitgangspunten met ons delen over wat te doen na 2020, al was het alleen maar omdat die toch ook de aard en de inhoud van de aanstaande gesprekken over de derde herziening in 2015 zullen bepalen? Op welke wijze denkt de regering de langere looptijd van het Cotonou-verdrag, namelijk tot 2020, te kunnen aanwenden voor de uitvoering van de afspraken op de wereldtop over duurzame ontwikkeling in Rio de Janeiro in 2012, de zogenaamde Rio+20-top, evenals voor een voortgezette internationale ontwikkelingsagenda, de zogenaamde post-2015 ontwikkelingsagenda waaraan op dit moment in het kader van de VN hard wordt gewerkt en waarover wij binnenkort ook een belangrijke mededeling van de Europese Commissie hopen te ontvangen?

Ten slotte memoreer ik een belangrijke hoeksteen van de Cotonou-partnerschapsovereenkomst: het gemeenschappelijk beleid inzake het bevorderen van respect voor de rechten van de mens, goed bestuur en het tegengaan van corruptie. In antwoord op onze vraag welke ervaringen zijn opgedaan met de toepassing van dit beleid, mede in het licht van de politieke dialoog en de opschortingsmechanismen van hulp onder artikel 96 van het verdrag, heeft de regering ons goed geïnformeerd over de negen landen waaraan de ontwikkelingshulp is opgeschort, onder andere Zimbabwe en Sudan.

Hierbij is dus "de stok" toegepast. Maar de EU zet ook de "wortel" in, soms ook via aanvullende handelspreferenties. Een van de prioritaire thema's, en voor onze vier fracties erg belangrijk, betreft de pijler van democratie, rechtsstaat en mensenrechten. Hoe waardeert de minister het EU-instrumentarium en de praktijk op dit terrein onder de Cotonou-partnerschapsovereenkomst? Ziet zij dit beleid als complementair aan het Nederlandse beleid, en versterkt dit het Nederlandse beleid zoals de ambitie conform artikel 208 van het Verdrag van Lissabon is? Of zijn dit vragen waar wij in een later stadium, bij de bespreking van de Mensenrechtennota van haar collega Timmermans, nog eens op moeten terugkomen?

De fracties van de PvdA, het CDA, GroenLinks en D66 willen ook enkele woorden wijden aan het tweede wetsvoorstel dat ons is voorgelegd, met nummer 32883, inzake de goedkeuring van de Economische Partnerschapsovereenkomst met de Cariforum-staten. Onze fracties stellen vast dat het door de Europese Commissie vijftien jaar geleden nogal ruw ingezette beleid om het gemeenschappelijke handelshoofdstuk van de Cotonou-overeenkomst te vervangen tot op heden weinig vrucht heeft gedragen. Immers, de door de EU erdoorheen gedrukte agenda om per 1 januari 2008 zes nieuwe economische partnerschapsovereenkomsten met zes afzonderlijke regio's te sluiten, is niet gehaald. In oktober 2008 is een overeenkomst met de Cariforum-staten tot stand gekomen en deze ligt nu bij ons voor ter goedkeuring. Met veel hangen en wurgen en na tien jaar onderhandelen volgt binnenkort in 2013 wellicht een tweede overeenkomst, met de staten in Zuidelijk Afrika.

Zou het gebrek aan voortgang, naast de rationale factoren die een rol spelen en die in de memorie van antwoord genoemd worden, ook niet deels een onderhandelingspsychologische kwestie kunnen zijn? De ACS-staten hebben, niettegenstaande de beginselen van gelijkwaardigheid in het partnerschap, nooit enig ownership in deze delicate kwestie gevoeld. Deze situatie werd versterkt door het feit dat in plaats van de ontwikkelingsdeskundigen van de Commissie, de deskundigen van het Directoraat-Generaal Handel de boventoon voerden in de onderhandelingen over deze economische partnerschapsovereenkomsten. Die handelsexperts hadden tot dan toe weinig kaas gegeten van de speciale problemen die ontwikkelingslanden ondervinden en evenmin van het onderhandelen met vaak zwakke bureaucratieën in ontwikkelingslanden.

Wij zijn benieuwd of ook de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking hier opvattingen over heeft? Welke politieke lessen dienen naar haar oordeel uit dit EPA-hoofdstuk te worden getrokken? Ook verzoeken wij de minister om de Kamer kort op de hoogte te stellen van de stand van zaken bij de nog lopende EPA-onderhandelingen met de drie andere regio's in Afrika en met de regio Stille Oceaan.

Ook hierbij gaat het om de vraag wat dit betekent voor de Nederlandse inzet voor de herziening in 2015 van het Cotonou-verdrag en de toekomst daarvan na 2020. Vanwege de door de minister terecht zo hartstochtelijk beleden politiek van coherentie is het een groot rechtsgoed dat er een verhouding tussen politiek, hulp en handel blijft bestaan, en bij voorkeur een geïntegreerde aanpak tot stand komt. Dit zou met zich mee brengen dat de algemene bepalingen van het Cotonou-verdrag, die niet direct de handel tussen de EU en de ACS-staten betreffen, ook op deze EPA's van toepassing zijn. Daarbij gaat het onder meer om de algemene bepalingen over het nastreven van duurzame ontwikkeling, het tegengaan van klimaatverandering en verwoestijning alsmede het mensenrechtenbeleid in de Cotonou-partnerschapsovereenkomst, waaronder gelijke behandeling, onder andere de LGBT-rechten, terugdringing van kinderarbeid en minimum arbeidsvoorwaarden.

Deelt de minister onze interpretatie dat het algemene raamwerk van het Cotonou-verdrag ook op deze specifieke handelsverdragen van toepassing behoort te zijn? Deelt ze onze inzet voor een geïntegreerde benadering? Indien dat het geval is, dan willen de PvdA, het CDA, GroenLinks en D66 de minister uitnodigen om nog eens kritisch stil te staan bij het beeld dat zij zelf van ontwikkelingssamenwerking heeft opgeroepen in het interview in de Volkskrant van afgelopen zaterdag. Het is nogal uniek dat een minister een verlaging van haar eigen budget in het vooruitzicht stelt. Nog afgezien van het feit dat haar uitspraken niet in lijn zijn met die van de ruime meerderheid van deze Kamer, zoals tot uitdrukking gebracht in de motie-Kox, vinden wij in het interview de door onze fracties bepleite structurele benadering van ontwikkelingssamenwerking onvoldoende terug. Naar onze opvatting blijft officiële ontwikkelingshulp, ODA-hulp, voorsnog een belangrijke pijler van die structurele ontwikkelingssamenwerking uitmaken. Handel en het Nederlandse bedrijfsleven kunnen ook naar ons oordeel een belangrijke rol spelen bij ontwikkeling. Echter, dat mag niet het hoofdoel worden. Dan dreigt namelijk het gevaar dat ons eigen belang gaat overheersen over dat van onze kwetsbare partners.

Onze partners in bijvoorbeeld Ethiopië, om bij het interview in de Volkskrant te blijven, zijn allereerst de mensen, de volkeren en de etnische groepen die in Ethiopië nog steeds vaak gemarginaliseerd zijn en daarom nog vaak in bittere armoede leven. Onze partner is niet zozeer het regime. Uit recente ervaringen als onafhankelijk lid van de Mensenrechtencommissie van de Economische en Sociale Raad van de VN weet ik van de dialoog met de Ethiopische regering in 2012 dat de Ethiopische regering nog steeds op ernstige wijze mensenrechten schendt en niet aarzelt om tot gedwongen verplaatsing van hele bevolkingsgroepen over te gaan om aldus ruim baan te maken voor buitenlandse ondernemingen die grote arealen grond voor lange tijd in exploitatie mogen nemen. "Land grabbing" heet dat.

Natuurlijk weet ik dat dit niet de bedrijven zijn die in het kielzog van de minister megingen naar Ethiopië en dat dit niet de bedrijven zijn die zij daar bezocht. Tussen haakjes, wel weet ik van mijn bezoeken aan Ethiopië dat het eigen Ethiopisch bier Meta en St. George heel goed kan smaken, evenals het Oost-Afrikaanse fruitbier Mongo. Ik vraag mij bezorgd af wat ons Bavariabier daaraan kan toevoegen.

Naar de opvattingen van de vier fracties namens wie ik vandaag mag spreken, blijft hulp naast handel in Ethiopië en in vele andere ontwikkelingslanden nodig om tegenkrachten zich te helpen organiseren, om het maatschappelijk middenveld te ondersteunen en om bij te dragen aan de ontwikkeling van de rechtsstaat, goed bestuur en respect voor de rechten van de mens. Naar onze mening kan dat niet via handel en het buitenlands bedrijfsleven, hoezeer wij ook hun bijdrage aan ontwikkeling waarderen. De vier fracties die ik genoemd heb, kijken met belangstelling uit naar de antwoorden van de minister.

*N

De heer Smaling (SP): Voorzitter. Ook de SP-fractie heet de minister hartelijk welkom. Zo vaak komt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking niet in de Eerste Kamer, dus het is altijd bijzonder.

Voor The Economist, het tijdschrift dat we allemaal kennen, was Afrika jarenlang afwisselend een hopeless en een lost continent, tot deze week. Het Special report in het midden, dat zich er altijd zo lekker uit laat scheuren, gaat over "a hopeful continent". Een lachende vrouw staat op het omslag. Ze houdt twee ananassen vast. In de tijd van het lost continent had je die vrouwen ook al. Die hielden toen ook ananassen vast. En toen lachten ze ook al, want dat is de kracht van Afrika.

Daar waar we elkaar de ruimte inschieten en meestal nog levend terugkeren ook, daar waar we steeds meer snappen van steeds kleinere deeltjes en de meest geavanceerde technieken gebruiken om mensen gezond te houden of te maken, krijgen we op het oog simpele zaken als een redelijk verdeelde welvaart, met inachtneming van de grenzen die de planeet stelt, maar niet onder de knie.

Daar waar de wetenschap voortborduurde op wat er al ligt, is de politiek steeds geneigd het weer over een andere boeg te gooien. Zo is deze minister niet de eerste en niet de laatste die zegt dat ze alles anders gaat doen. We leren van fouten uit het verleden en er zijn verschillende politieke kleuren, maar het beleid rond ontwikkelingssamenwerking wordt door de jaren heen wel heel erg gekenmerkt door verdwijnende en weer terugkerende paradigma's. Een tijd lang was het "aid" en was "trade" uit den boze, daarna was het "trade not aid", en nu zou het weer een goede zaak zijn "trade" en "aid" met elkaar te verbinden. In het veelbesproken WRR-rapport uit 2010 werd deze tegenstelling ook zwaar aangezet: palliatieve sectoren zoals onderwijs en gezondheidszorg

tegenover productieve sectoren zoals landbouw en industrie. Als denkkader is dat nuttig, maar in de ogen van mijn fractie is het wel een schijntegenstelling.

Het is niettemin een feit dat in Afrika de export is toegenomen, dat de foreign direct investment omhoog is gegaan en dat er meer belasting wordt geïnd. Het relatieve belang van hulp neemt af. Er is dus zeker reden om het pessimisme te relativiseren, maar we baseren ons altijd erg op de grote getallen, op macro-economische indicatoren. Door de obsessieve focus op het bruto nationaal product kijken we te veel naar groei en te weinig naar verdeling. Dat was overigens een speerpunt in de tijd van voormalig minister Koenders. Ook hebben we in de ontwikkelingssector olielanden als Nigeria heel slecht op het netvlies, omdat ze niet onder de minst ontwikkelde landen vallen. En dat terwijl de helft van de mensen in West-Afrika in Nigeria woont en het leven in Lagos voor veel mensen niet beter is dan in Cotonou of Accra, waar wij wél zitten met ontwikkelingsprogramma's. Angola heeft vanwege de olie-inkomsten een gigantische groei en kan zelfs Portugal te hulp schieten. De Chinezen bouwen complete vinexwijken bij de grote steden, maar van een betere verdeling van de welvaart in Angola is minder te merken. Ook Nigeria is natuurlijk al lange tijd een voorbeeld van wat Collier de "resource curse" noemt: de olie zorgt voor rijkdom voor sommigen, maar ook voor corrupte politici, mooie boeken van Chinua Achebe en Wole Soyinka, duw-, trek- en lobbywerk van Shell en vooral veronachtzaming van andere sectoren zoals de landbouw. Pas de laatste tijd krijgt de landbouw weer een beetje aandacht.

Het nieuwe elan in Afrika biedt op het moment een beperkt deel van de bevolking soelaas. De schatting is dat het continent pas bij twee miljard mensen aan zijn bevolkingstop zit. Het voordeel van veel mensen is dat er dan in potentie een grote afzetmarkt is, maar deze mensen moeten ook allemaal een baan. Voorlopig zie ik in Ouagadougou, Yaoundé en Nairobi heel veel jongeren telefoonkaarten verkopen op straat en zijn er zeker nog niet genoeg banen. De informele sector wordt eigenlijk steeds groter en dat levert natuurlijk ook geen belastinginkomsten op. Veel landen zijn nog steeds in conflict, raken er helaas in verstrikt, zoals Mali, of worstelen zich eruit. Een vluchtelingenkamp als Dadaab is de derde stad van Kenia geworden in grootte. Duizenden baby's die daar de laatste jaren geboren zijn, hebben ouders die er óók geboren zijn. Voor mensen met een handicap is ontzettend weinig geregeld in Afrika. Die zijn allemaal aangewezen op liefdadigheid, mantelzorg en hulp.

De minister moet dus niet in de val trappen van een bezoek aan de goedlopende bloemenfarm in Ethiopië. Ik was in 2011 met onze partijleider onder andere bij soortgelijke bloemenbedrijven in Kenia. Ze bieden werk aan een hoop mensen, zetten zich in voor biologische plaagbestrijding en zorgen ervoor dat een meer als Lake Naivasha niet helemaal vervuult. Daar is niks op tegen, zolang de arbeiders niet uitgebuit worden. Bedrijfsleven en

armoedebestrijding bijeenbrengen is echter niet zo simpel als het lijkt. Er is net een rapport van Oxfam verschenen waaruit blijkt dat de voedingsmiddelenconcerns de mond vol hebben over duurzaamheid, maar het nog altijd slecht doen: verdringing van bewoners die slechts "zachte" rechten op land hebben, slechte arbeidsvoorwaarden, blootstelling aan bestrijdingsmiddelen, roofoverval op hulpbronnen als bodemvruchtbaarheid en water. Hier en daar is er een lichtpuntje, meer niet.

Ook het oude idee dat economieën de weg omhoog vinden via het principe van "trickling down" is al zo vaak gelogenstraft dat ik mij afvraag waarom we daar nu ineens weer in zouden moeten geloven. In haar brief aan de Tweede Kamer van 11 december schrijft de minister: "De Nederlandse ontwikkelingssamenwerking richt zich op de allerarmsten." Dat is niet alleen een enorme gemeenplaats, maar ik vraag mij ook echt af of het zo is, gelet op welke kant het beleid op lijkt te gaan. Met de uitgesproken keuze voor ondersteuning van het bedrijfsleven is er geen enkele garantie dat de allerarmsten worden bereikt. In Nederland doet het bedrijfsleven toch ook niet veel voor de allerarmsten? Heeft de minister iemand als de heer Wientjes het ooit horen opnemen voor de mensen in dit land die om wat voor reden dan ook in de verdrukking zitten door een handicap, een schuld of problemen in de familie? Ik heb dat niet vernomen, niet in het publiek althans. Sterker nog: Nederland wordt een beetje een paria. Mongolië heeft net het belastingverdrag met Nederland opgezegd. Dat is even wennen voor ons brave landje.

Wat denkt de minister te doen aan de vele fiscale sluiproutes? Ik breng de documentaire *Stealing Africa* in herinnering, die laat zien hoe een groot koperbedrijf in Zambia veel van de winsten regelrecht naar een Zwitsers dorpje sluist. Via Nederlandse trusts stromen jaarlijks ook duizenden miljarden euro's door ons land, op weg van de ene naar de andere fiscale bestemming. Wordt het tegengaan van dit soort praktijken ook onderdeel van het bedrijfslevenprogramma van deze minister?

Ik zal mij verder focussen op de Europese dimensie van ontwikkelingssamenwerking. Mijn fractie heeft altijd zeer kritisch gestaan tegenover ontwikkelingshulp vanuit de Europese Unie. Dat er bedragen naar de Verenigde Naties gaan is prima. Die hebben een duidelijke taak rond ontwikkeling, al zijn de salarissen veel te hoog. Als je eenmaal bij de FAO of het Wereldvoedselprogramma werkt en in Rome woont, dan ga je daar nooit meer weg. Financiering via ontwikkelingsbanken vinden wij ook legitiem, al wordt er misschien iets te vaak de nadruk gelegd op de businesscase en wat minder op de ecologische en sociale duurzaamheid. Ontwikkelingsgeld naar Brussel sturen om van daaruit een programma te onderhouden met de voormalige koloniën, vinden wij echter een wat minder voor de hand liggend model, maar je kunt je er nog iets bij voorstellen zolang het subsidiariteitsprincipe naar de letter wordt toegepast. Daar wringt volgens ons de schoen.

Inmiddels heeft de inktvis die ook wel bekend staat als Wereldhandelsorganisatie, WTO, de EU in de houdgreep en is het handelsdeel van het Verdrag van Cotonou geïnfecteerd met de Economic Partnership Agreements. Dat is een tamelijk dramatisch dossier, waarin de EU en de ACP-landen hun grenzen grotendeels open moeten stellen. Met afschuw denk ik terug aan de fanatieke taal van EU-handelscommissaris Mandelson, die iedereen die kritiek had op de EPA's de mantel uitveegde, zoals sommigen van de Kamerleden nog wel weten. "You are playing poker with the livelihoods of the ACP." Dat was het, geloof ik. Dat heeft veel kwaad bloed gezet. Collega Schrijver refereerde daar ook al aan.

In de laatste Vice Versa, toch ons vakblad bij uitsteking, wordt nog eens benadrukt dat de EPA's totaal mislukt zijn. In plaats van regio's te verbinden, zorgen ze voor onderlinge verwijdering. Het ene land is "minst ontwikkeld", het andere niet, en daardoor staat voor het ene tariefvrije toegang via het "Everything but Arms"-mechanisme open en voor het andere niet.

Het feit alleen al dát de EPA's tot nu toe alleen met de Cariforum-landen tot een resultaat hebben geleid, is veelzeggend. Op Haïti na zit daar namelijk geen enkel m.o.l., minst ontwikkeld land, bij; er is al veel regionale samenwerking. Maar zelfs hier bespeur je onvrede. Grote deelnemers als Haïti en Guyana woonden de ondertekening niet bij, de grootste speler, de Dominicaanse Republiek, uit haar onvrede en ook Suriname is niet in alle opzichten blij. Hoe kijkt de minister tegen de EPA's aan? Is zij het met mijn fractie eens dat ze in sommige opzichten lijnrecht tegen de doelstelling van regionale samenwerking ingaan? Wat gaat ze doen op dit terrein?

Het verbaast mijn fractie ook altijd dat iedereen net doet of de WTO een volslagen neutrale instelling is, en dat terwijl we in de periode van structurele aanpassing al hebben gezien waar het toe kan leiden. Ghana bijvoorbeeld zag zijn kippenindustrie de nek omgedraaid worden door goedkope Europese importen. In 1992 werd 95% van al het kippenvlees lokaal geproduceerd, tien jaar later was het nog 11%. Ghana heeft zich hier tot op de dag van vandaag niet van kunnen herstellen.

Kijk ook naar Azië. De regimes daar hebben destijds gedaan wat nu volgens de WTO volledig uit den boze is: ze hebben geïnvesteerd in het platteland en hun markten vrij stevig beschermd. Dat was deels om communistische sympathieën te beteugelen, maar ook en vooral om de grote, arme, rurale bevolking naar een iets hoger, constanter levenspeil te tillen. Dat is ook gelukt. Daar hoorde de Groene Revolutie bij, maar daar hoorde vooral marktbescherming en subsidiëring bij. Is de minister bereid om ook voor de ACP-landen een dergelijke route te bepleiten?

Weinig empathie spreekt uit de memorie van antwoord, die nog stamt uit de tijd van de voorganger van de minister, ten aanzien van de Afrikaanse Unie. We zijn burens en de Afrikaanse Unie of de regionale blokken in Afrika kunnen profiteren van de ervaringen, zowel de goede als de

minder goede, die de Europese Unie de afgelopen 50 jaar heeft opgedaan. De memorie van antwoord stelt: "Regionale organisaties spelen een steeds belangrijkere rol op het Afrikaanse continent, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid maar ook op het gebied van regionale economische integratie. De EU erkent deze rol en probeert deze te versterken. De EU biedt hier ook toegevoegde waarde. Bij samenwerking met regionale organisaties dient rekening te worden gehouden met de zwakke capaciteit van de regionale organisaties en gebrek aan ownership van regionale programma's op nationaal niveau." Dat zou een tijd geleden misschien zo zijn geweest, maar ik denk dat in de East African Community toch wel wat bewegingen zichtbaar zijn. Misschien belt president Kagame wel rechtstreeks naar Mombassa met de vraag "Waar blijft mijn kunstmest?" Ik ben benieuwd hoe de minister tegen die ontwikkeling aankijkt.

Met de benoeming van mevrouw Dlamini-Zuma staat er eindelijk een vrouw aan het hoofd van de Afrikaanse Unie. Dat heeft de EU nog niet gepresteerd. Ze beschikt over €0,16 per Afrikaan, tegen €275 per Europeaan voor Barroso, zo rekende collega-hoogleraar Ton Dietz even uit in de laatste editie van OneWorld. Is de minister bereid om een intensievere dialoog met de Afrikaanse Unie, en met mevrouw Dlamini-Zuma in het bijzonder, te bevorderen en vanuit Nederland te bewerkstelligen dat de banden tussen de Europese Unie en de Afrikaanse Unie beter en intensiever worden?

In de Agenda for Change, het EOF-programma voor 2014 tot en met 2020, worden pilotlanden aangewezen om tot gezamenlijke programmering te komen. Het is eigenlijk wel een beetje gek dat daarmee nu nog moet worden begonnen. Ik dacht eerst dat het over EU-landen ging, want wat hebben, met alle respect, Letland, Malta, Slovenië en Bulgarije met dit onderwerp? Niet veel. In Mozambique is het bijvoorbeeld gelukt om donoren te verzamelen rondom de zogenaamde Health Basket: de Mozambikaanse overheid hoeft maar één keer te praten met een grote groep donoren die één gezondheidsprogramma financiert. Daar heeft de EU geen enkele rol bij gespeeld. Het is te danken aan de mensen van de minister op de ambassade en aan langjarige committeringen. Er zitten VN-instellingen bij en ook niet-EU-landen als Noorwegen en Canada, waar vaak prima mee te werken is, net als met de Zwitsers. Wat is er tegen dit type maatwerk als dat al jaren goed functioneert? Waarom zou je dat moeten vervangen door Europees leiderschap?

Ik kom op de vraag wat er nu werkelijk subsidiair is aan het Europees Ontwikkelingsfonds. Dat is een fundamentele discussie. De minister heeft op 11 december een brief aan de Tweede Kamer gestuurd. Daarin geeft ze een aantal zaken aan die in haar optiek belangrijk zijn voor Europese ontwikkelingssamenwerking: geïntegreerd extern beleid, coördinerend vermogen, presentie in meer landen dan Nederland aankan en schaalvergroting die met EU-middelen mogelijk is. Je zou kunnen zeggen: oké, daar zit die subsidiariteitstoets wel in,

zoals de minister ook zegt in de brief. Ik wil het daar echter juist over hebben. In het algemeen overleg van 30 januari zei de minister: "Het goed is om vast te stellen dat het gewicht, de leverage, een intrinsieke waarde, een meerwaarde, is voor de EU-ontwikkelingssamenwerking. Je hebt als geheel gewoon meer in te brengen. Er zijn bovendien schaalvoordelen en dus is er efficiencywinst."

Dat je met z'n allen meer geld inlegt, verhoogt weliswaar de aanwezigheid, maar zegt niets over de efficiëntie of de effectiviteit. Je kunt een curve hebben van afnemende meeropbrengsten. Als er slecht wordt gecoördineerd, is de output per uitgegeven euro eerder lager dan hoger. Ik krijg dus graag wat concrete voorbeelden van successen die met Europese middelen zijn behaald en die we niet bilateraal of via VN-kanalen hadden kunnen realiseren, voorbeelden dus waarbij die subsidiariteit pregnant naar voren komt.

Het is volgens mijn fractie ook zaak om heel goed te bekijken waar schaalvoordelen wel of niet aanwezig zijn. Dat is namelijk niet zo eenvoudig. Zo is soja verbouwen op grote arealen -- zoals bijvoorbeeld gebeurt in Brazilië, Paraguay of Argentinië -- per hectare goedkoper dan soja verbouwen op kleine arealen. Dat geldt echter niet voor paprika's, want die moeten allemaal met de hand geplukt worden. Een tien keer groter areaal betekent dus tien keer zo veel tijd kwijt zijn met het plukken.

Vergelijk ook het transport van goederen in Brazilië met het transport binnen de vijftien ECOWAS-landen, in West-Afrika. Het gaat over ongeveer hetzelfde areaal. De transactiekosten in West-Afrika zijn immens. Ik ben betrokken geweest bij een onderzoeksproject waarbij we tomaten hebben gevolgd -- het zal niet verbazen dat de SP dat doet -- die ten noorden van Ouagadougou, op het Mossi-plateau, verbouwd werden en die in Kumasi op de markt kwamen. Ze moesten dus de grens tussen Burkina Faso en Ghana over. De hoeveelheid formeel en informeel oponthoud en als gevolg daarvan het kwaliteitsverlies van het product, alsook de betalingen aan de grens, maar ook ervoor en erachter en ook formeel en informeel: daar ligt een efficiëncysleutel van jewelste. En dat is nog maar een miniatuurvoorbeeldje van samenwerking op ECOWAS-niveau. Het lijkt me duidelijk hoeveel daar te behalen is.

Ik geef nog een voorbeeld. Erosie op het niveau van een veldje kun je bestrijden door te zorgen voor een betere begroeiing in de regentijd. Kijk je echter naar een hele helling, dan ligt het misschien wel aan de koeien en geiten die steeds hetzelfde paadje naar boven en beneden nemen. Dan moet je dus iets aan de geulvorming doen. Kijk je naar het hele stroomgebied, dan liggen de wegen en huizen misschien wel verkeerd of is er bovenop te veel verharding aangebracht, waardoor het water geen tijd heeft om in de bovengrond te dringen. Dat vergt dan weer een andere maatregel. Ik wil hiermee aangeven dat er op elk schaalniveau verschillende factoren kunnen zijn die dwingend

zijn ten opzichte van die ene factor, in dit geval erosie.

Ook in Nederland hebben we hiermee te maken. Noord-Brabant heeft ruim 50 gemeenten die allemaal een bedrijventerrein willen. Dat is niet efficiënt. De provincie kan wel een aantal plekken aanwijzen voor regionale bedrijventerreinen met bijvoorbeeld meer bedrijven dichter bij elkaar die via ketens aan elkaar gekoppeld zijn. In zo'n geval heeft de hogere overheid het overzicht en de competenties en kan dat via een verordening worden afgedwongen. Dan wordt het subsidiair, efficiënt en effectief. Juist daar moet je volgens mijn fractie de meerwaarde van de EU en het EOF zoeken en niet in doublures van bilateraal beleid en het alleen maar stapelen van geld om bij elkaar een grote speler te zijn. Dan ben je namelijk ook als je al die gelden met alle bilaterale donoren inzet. Ik krijg hierop graag een reactie van de minister.

Wij zien uit naar het IOB-rapport, waarin de Europese ontwikkelingshulp wordt geëvalueerd. Het Britse rapport is al gememoreerd. Dat constateert ook dat het EOF in ieder geval al erg transparant is. Dat is een compliment waard. Maar wat werkelijk concreet wordt bereikt met EOF-middelen is iets minder helder. Dat doen wij hier met de Nederlandse hulp, in ieder geval met de resultatenmonitors, elke twee jaar beter, al blijft het lastig om daar precies helemaal de vinger achter te krijgen. AidWatch schreef juist een kritisch rapport over Europese hulp na afloop van de donorconferentie in Busan. De drie grote makken rond de Europese hulp zijn wat deze ngo betreft de fragmentatie van de hulparchitectuur, de vele gebonden hulp en het feit dat veel hulp niet is gericht op armoedebestrijding.

De minister moet ervoor oppassen dat zij een hulpcriticaster als Arend Jan Boekestijn niet rechts inhaalt. Ik begrijp haar enthousiasme voor goedlopende bloemenfarms in Ethiopië zeer goed, maar zij moet ervoor oppassen als ze zegt dat zij het allemaal anders gaat doen en dat ontwikkelingshulp passé is. Het is de valkuil van elke bewindspersoon en we hebben al een periode gehad, waarin het bedrijfsleven alle steun kreeg. Dat heeft een fraaie kudde witte olifanten opgeleverd. Goed, we snappen er inmiddels meer van en de landen hebben misschien een betere absorptiecapaciteit, maar bewaar het overzicht en val niet van het ene in het andere uiterste, zoals Evelien Herfkens die haar beleid kracht bij wenste te zetten met het woord "ontpronken".

De SP is met vele anderen geschokt dat dit kabinet, met name het PvdA-smaldeel, zo gemakkelijk de 0,7%-norm heeft laten schieten. De heer Schrijver van de PvdA-fractie in deze Kamer heeft daar gelukkig een andere mening over. Decennialang heeft de PvdA zich het vuur uit de sloffen gelopen voor de zaak van de armoedebestrijding. Pronk, Herfkens en Koenders hebben zich daar allemaal zeer voor ingespannen.

De minister zegt dat ontwikkelingshulp binnenkort passé is. Geldt dat ook voor de 0,7%-norm? Hoe verstaat zich dat tot de motie-Kox, waaraan al is gerefereerd?

Ik wil tot slot nog een paar suggesties doen. Wij krijgen nog wel eens de kritiek dat we altijd zeggen hoe het niet moet en daarom wil ik een paar dingen noemen hoe het dan wel zou kunnen.

Je zou noodhulp kunnen poolen. Daar is het in de Tweede Kamer ook over gegaan. Met de VVD-fractie zijn wij van mening dat je best zou kunnen poolen met de lidstaten. Je kunt het dan uitgeven via Brussel, terwijl je het mandaat ter plaatse aan relevantie VN-organisaties laat. Acties op televisie waarbij particulieren storten, zijn dan een mooie aanvulling.

Met het Europese geld kan bijvoorbeeld worden ingezet op infrastructuur, zolang dat transparant kan met de firma's die dat zouden doen. Dat doen we ook bij onze eigen nieuwe lidstaten. Of richt je volledig op de opbouw van een interne markt. Dat is ook een typische EU-capaciteit. Kies een domein dat voor een bilaterale donor te groot en complex is en waar je bovendien expertise op hebt zitten in en rond Brussel.

Ondersteun de Afrikaanse Unie en regionale blokken veel nadrukkelijker en formeel een groep denkers die besluiten neemt over de richting. Als het over een gemeenschappelijk landbouwbeleid zou moeten gaan, wijs ik erop dat de net teruggetreden minister van landbouw van Burkina Faso in Nederland is gepromoveerd. De minister van landbouw van Nigeria heeft jarenlang voor de Rockefeller foundation en bij de Alliance for a green revolution for Africa gewerkt. De minister van landbouw van Rwanda is een intelligente jonge biotechnologe. Breng dit soort mensen bijeen en zet reuzenstappen.

Koppel het EOF enigszins aan het gemeenschappelijk landbouwbeleid, dat immers in 2014 ook een nieuwe fase ingaat. Slecht voorzichtig tariefmuren tussen landen in een regio -- zie het tomatenverhaal van zojuist -- help de regio productiecapaciteit op te bouwen en van elkaars markten te profiteren en kijk pas daarna of er inmiddels zodanig sprake is van een level playing field of van productiviteitsverhoging in sommige sectoren dat de buitenmuur wat poreuzer kan worden.

Laat alle visakwesties door de EU-delegatie afhandelen. Laat ze ook beschikbare studiebeurzen in de lidstaten coördineren. Verbind dat met Erasmus Mundus-beurzen, waarbij de studenten in meerdere landen een masteropleiding doen. Koppel die beurzen aan de kaderprogramma's onderzoek en onderwijs voor ontwikkeling. Daar is enorme winst te behalen. Je kunt een cohort van studenten financieren op een thema-regiocombinatie in plaats van allemaal losse en individuele beurzen uit te delen. Studenten beginnen tegelijk, de onderwerpen liggen in elkaars verlengde, de begeleiding kan gecoördineerd worden, masterprogramma's kunnen aan promotietrajecten gekoppeld worden en de student ziet meerdere EU-landen. Dat is een zekere win-situatie.

Het advies is dus om het unique selling point van de Unie te gebruiken, namelijk dat het een unie is. Dat is pas een Agenda for Change.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

*! Beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten *!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet van 6 maart 2003, houdende bepalingen met betrekking tot het toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten (31766).

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Ik heet de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie welkom.

*N

De heer Franken (CDA): Voorzitter. In het voorjaar van 2009 heeft de door de Tweede Kamer ingestelde werkgroep Auteursrechtbeleid -- de werkgroep-Gerkens, waarvan ook toen het toenmalige lid Teeven deel uitmaakte -- een knap en degelijk rapport uitgebracht. In het kader van een veelomvattend overzicht van de actuele problematiek rond auteursrechten leverde de werkgroep onder meer zware kritiek op het reilen en zeilen van de collectieve beheersorganisaties (cbo's) in Nederland. De werkgroep stelde, dat er bij gebruikers vaak weinig begrip bestaat voor de te betalen vergoeding -- de werkgroep spreekt zelfs van het functioneren van cbo's als "bureaucratische en arrogante inningsmachines" -- terwijl anderzijds de rechthebbenden zich onvoldoende vertegenwoordigd voelen en vermoeden dat er te veel aan de strijkstok blijft hangen. De hoogte van de kostenpercentages geven in een aantal gevallen zeker ook grond voor een dergelijk vermoeden. Een stevig ingrijpen door de wetgever is daarom gewenst.

Nu heeft deze kritiek ertoe geleid, dat men niet de bui van opgelegde regulering is blijven afwachten, maar de hand in eigen boezem heeft gestoken door een koepel op te richten, de VOI@E, de Vereniging van organisaties die intellectueel eigendom collectief exploiteren, die als doel heeft de kwaliteit van de bejegening van zowel de aangesloten rechthebbenden als van de betalingsplichtigen te bewaken. De basis daarvoor is gelegd in een door de cbo's te volgen gedragscode. Ik wil daarvoor graag mijn waardering uitspreken. Er zijn inderdaad goede stappen gezet, maar er is verankering in een wet nodig om een gestructureerde en transparante aanpak te garanderen. De belangen zijn immers groot -- er gaat veel geld om -- en er zijn gezaghebbende organisaties en partijen, die in niet mis te verstane bewoordingen scherpe verwijten ten aanzien van de gang van zaken hebben uitgesproken. In 2007 is er zelfs een grootschalige protestactie geweest tegen de inningssystemen. Er was een serie Kamervragen en in 2008 is met algemene stemmen de motie-Aptroot/Teeven aangenomen, waarin werd gevraagd om een

diepgaand onderzoek naar de financiën van de cbo's en de noodzakelijkheid, doelmatigheid en efficiency van hun functioneren. Op grond hiervan ligt er nu een wetsvoorstel, maar gelet op de ernst en de aard van de kritiek komt het niet vreemd voor, dat de in het wetsvoorstel geformuleerde vernieuwingen volgens de vertegenwoordigers van het betalende bedrijfsleven niet ver genoeg gaan, terwijl van de zijde van de cbo's wordt gesteld, dat er teveel wordt ingegrepen in de bedrijfsvoering van deze organisaties.

Het komt de leden van de CDA-fractie voor dat de regering hierbij een verantwoorde tussenoplossing voorstelt, waarbij enerzijds het civielrechtelijke karakter van de auteursrechten blijft gehandhaafd, terwijl er anderzijds meer en in ieder geval duidelijker rekening moet worden gehouden met het feit, dat de cbo's geld van anderen beheren. Ik zeg expres "geld van anderen", want de functionarissen die zijn aangesteld om de rechten te innen en te verdelen, bepalen wat er gebeurt. De zeggenschap van de rechthebbenden varieert slechts van symbolisch tot verwaarloosbaar. Juist daarom zijn bezwaren tegen de voorgestelde beleggingsbeperkingen en ook tegen de normering van topinkomens in mijn ogen ongepast.

Ik vraag mij ook nog steeds af waarom er wordt gesproken van collectieve beheersorganisaties. De taak van de cbo's bestaat toch -- en ik mag verwijzen naar de wettekst, het antwoord op vragen van het toenmalige Tweede Kamerlid Teeven en de definitie die VOI©E zelf gebruikt in de notitie die ons is toegestuurd -- alleen uit het innen van de vergoedingen en het zo vlug en efficiënt mogelijk toekennen en uitdelen aan de rechthebbenden. Er valt in principe nauwelijks iets te beheren. Het gaat om incasseren en betalen. Full stop! In het Nederlands zeggen wij dan "punt uit", maar dat klinkt wat onvriendelijker.

De banken zijn er om geld te beheren en te beleggen. De door de cbo's geïnde bedragen moeten zo snel mogelijk worden uitgekeerd en dan kan de rechthebbende muzikant of auteur zelf bepalen of hij "zijn" geld wil beleggen en zo ja, hoe hij dat zal doen. Ook daarom vind ik dat aan de normering van topinkomens van bestuurders en toezichthouders, zoals door de regering voorgesteld, moet worden vastgehouden, ondanks het feit dat het om private rechtspersonen gaat. De rechthebbenden vormen een economisch zwakke groep en hebben de facto geen enkele of een uiterst minimale invloed op "hun" gelden, zolang die niet naar hun private rekeningen zijn overgemaakt. De cbo's hebben daarom in zekere zin een publieke functie, waarbij een wettelijke regeling een betere basis is dan een individueel toepasbare "pas toe of leg uit"-regel. De code-Tabaksblat is intussen ook in de wet opgenomen.

Overigens vraag ik de staatssecretaris hierbij nog eens klip en klaar uiteen te zetten voor welke functionarissen de bepalingen van het WNT in dit kader nu eigenlijk gaan gelden. Gelet op de artikelen III en IV van het wetsvoorstel is het niet duidelijk of het alleen de leden van het adviserend orgaan en het toezicht daarop betreft. Als dat zo is,

vraag ik de staatssecretaris uit te leggen waarom dit niet voor alle topfunctionarissen zou moeten gelden.

Daarnaast vraag ik mij af of de staatssecretaris bij het aan het wetsvoorstel voorafgaande overleg in de markt de vraag heeft uitgezet waarom er door de rechthebbenden niet voor een andere juridische vorm is gekozen. Zou de kritiek die de cbo's hebben opgeroepen -- in ieder geval voor de vrijwillige cbo's -- niet kunnen worden ondervangen door te gaan werken met coöperatieve verenigingen? Dan is er sprake van een democratische rechtsvorm met reële zeggenschap voor de rechthebbenden. Dit ontbreekt bij de in dit specifieke verband toch wel regenteske vorm van de stichting totaal. Geeft de naderende richtlijn de staatssecretaris een reden om dit idee eens te lanceren? Graag hoor ik wat hij daarvan vindt.

Ik heb enkele concrete vragen over enige specifieke onderdelen van de wet. Wil de staatssecretaris nog eens ingaan op de twee vormen van preventief toezicht die worden voorgesteld? In de eerste plaats de voorafgaande schriftelijke instemming door het college van toezicht met betrekking tot modelovereenkomsten. Ik verwijs naar artikel 3 lid 1, sub b. Hoever moet dit toezicht zich uitstrekken? Komt deze bepaling niet in strijd met het beginsel van de contractsvrijheid en hoe zal het gaan als er bij de implementatie van de voorgenomen richtlijn concurrentie tussen de cbo's wordt gestimuleerd? Immers, de richtlijn heeft als uitgangspunt dat cbo's op een vrije markt zullen opereren.

Een tweede vorm van ex ante toezicht heeft betrekking op de totstandkoming van tarieven. Dat staat in artikel 3 lid 1, sub c. Hier zien wij een maatregel die niet past in de visie van de Europese Commissie, waarin de nadruk ligt op marktwerking. Bovendien is er nog sprake van een toetsing achteraf door de in te stellen geschillencommissie wanneer een betalingsplichtige bij deze commissie een geschil aanhangig maakt. Zou het hier niet van tweeën één moeten zijn?

Ook met betrekking tot het toetsingskader van het college van toezicht ontvang ik graag een klip en klaar antwoord van de staatssecretaris. Gaat het nu uiteindelijk om een volle toetsing van de aan de orde gestelde overeenkomst of tariefsverhoging, dat wil zeggen om een oordeel over de redelijkheid en billijkheid daarvan, of moet de term "buitensporigheid" van artikel 3 lid 4 voor alle ex ante te toetsen vragen gelden, zodat slechts marginaal kan worden getoetst? Een afwijzing zal dan alleen plaatsvinden in het geval van een kennelijk onbillijke dan wel onredelijke maatregel.

Vervolgens kom ik bij -- en dit vind ik een hard punt -- de bestuurlijke boete van artikel 18. De staatssecretaris heeft ons bij de schriftelijke behandeling ondanks de herhaalde vraagstelling niet kunnen overtuigen van het nut en de noodzaak daarvan. De boete wordt opgelegd aan de cbo voor fouten en/of misdragingen van haar bestuurders of leidinggevenden. Deze schadepost zal hoe dan ook in mindering worden gebracht op de voor de uitkering bestemde gelden. Daarmee worden de

rechthebbenden gestraft voor de fouten van de bestuurders, die juist door die fouten de rechthebbenden al hebben benadeeld. Kortom: de straf wordt gedragen door de slachtoffers, die door de met een sanctiedreiging te handhaven maatregel nu juist moesten worden beschermd. Ook al volgt nadien ontslag van de bestuurders, de onschuldige rechthebbenden moeten toch de boete betalen. Dat wil er bij mij niet in. Graag hoor ik de toezegging van de staatssecretaris, dat artikel 18 niet op deze wijze zal worden ingevoerd.

De geschillencommissie -- een nieuw fenomeen in dit verband -- is een grote stap vooruit. Wij zien vooral in de sfeer van de consumentenbescherming hoe belangrijk de functie van geschillencommissies is. Vele duizenden geschillen worden buiten de rechter om tot tevredenheid van consumenten en brancheorganisaties beslecht. Wij gaan ervan uit dat de minister spoedig tot de aanwijzing van een geschillencommissie zal overgaan. Het kader daarvoor staat vast -- en dat is goed zo -- maar het is nog onduidelijk wie de kosten zal dragen. Bij het grote aantal door de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken te behandelen zaken worden -- als ik het wel heb -- de kosten gedragen door de brancheorganisaties met een subsidie van de rijksoverheid. Wat staat de staatssecretaris hier voor ogen? VOI©E heeft hieromtrent een voorstel gedaan. Wat vindt de staatssecretaris daarvan?

Deze wet zal op korte termijn worden "overruled" door een richtlijn die ter implementatie aan de Staten-Generaal zal worden voorgelegd. Dat betekent dat er veranderingen op til zijn. Zal de staatssecretaris zich toch sterk maken om "het acquis" van deze wet te behouden? Met belangstelling wacht ik de antwoorden van de staatssecretaris af.

*N

Mevrouw Duthler (VVD): Voorzitter. Op 11 april 2011 had deze Kamer een mondeling overleg met de staatssecretaris over de modernisering van auteursrechten. Het toezicht op de collectieve beheersorganisaties kwam toen ook aan bod. Precies een jaar later, op 11 april 2012, stelden we de eerste vragen over het wetsvoorstel dat het toezicht op de collectieve beheersorganisaties moet regelen. Vandaag -- weer bijna een jaar later -- behandelen wij het wetsvoorstel plenair. Er zijn wetsvoorstellen die voortvarender zijn behandeld, hoewel de staatssecretaris in de laatste fase van de behandeling in deze Kamer wat meer haast leek te krijgen. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat hij een nationale kop achteraf op de voorgestelde Europese richtlijn wil voorkomen en deze er liever bij voorbaat op plaatst.

De VVD-fractie had behoefte aan een plenaire behandeling om een aantal redenen. Een belangrijke reden is dat het onderhavige wetsvoorstel vooruitloopt op een concept Europese richtlijn die andere, zelfs tegengestelde, uitgangspunten kent, en die op een aantal onderdelen minder ver strekt dan het onderhavige wetsvoorstel. We kunnen weliswaar niet spreken

van een nationale kop, want de voorgestelde Europese richtlijn is nog in behandeling. Als de voorgestelde richtlijn echter zou zijn aangenomen, zou dit wetsvoorstel wel een nationale kop bevatten. En zoals de staatssecretaris bekend zal zijn, houdt de VVD-fractie niet van nationale koppen.

Laat ik vooropstellen dat de VVD-fractie het belang ziet van een verbreed en versterkt overheidstoezicht op het collectief beheer van auteurs- en naburige rechten. Het was onder meer vanwege het grote aantal beheersorganisaties, het gebrek aan transparantie bij de tariefopbouw en de tariefgrondslagen dat het nodig was om het vertrouwen in het auteursrecht en de auteursrechtorganisaties te verbeteren. De VVD-fractie vraagt zich echter af of met dit wetsvoorstel een juiste balans is gevonden tussen datgene wat de branche zelf kan reguleren en datgene wat bij wet geregeld moet worden. Wordt in deze wet met behulp van publiekrechtelijke instrumenten niet te veel ingegrepen in privaatrechtelijke rechtsverhoudingen? Cbo's zijn immers privaatrechtelijk georganiseerd en gefinancierd en zij worden gecontroleerd door vertegenwoordigers van leden of aangeslotenen. Het liberale gehalte van dit wetsvoorstel had naar de mening van mijn fractie wel wat hoger gekund.

Een voorbeeld van publiekrechtelijk ingrijpen in privaatrechtelijke verhoudingen is de bepaling in het wetsvoorstel over de bevoegdheid van het college van toezicht ten aanzien van modelcontracten. Een besluit tot vaststelling of wijziging van reglementen of modelovereenkomsten betreffende de uitoefening en handhaving van auteursrechten of naburige rechten, behoeft op grond van het voorgestelde artikel 3 lid 1 sub b voorafgaande schriftelijke instemming van het college van toezicht. Dat is in strijd met het privaatrechtelijke principe van contractsvrijheid. De VVD-fractie begrijpt het belang van een goede bescherming van rechthebbenden. Zou de voorafgaande schriftelijke instemming zich niet moeten beperken tot eenzijdige besluiten van cbo's zoals standaard licentieovereenkomsten? Hoe kijkt de staatssecretaris hier tegenaan?

De regering krijgt met dit wetsvoorstel veel mogelijkheden om bij AMvB nadere regelingen te treffen. Zo kan ze bij of krachtens AMvB bepalen dat en onder welke voorwaarden cbo's moeten samenwerken bij de verdeling van geïncasseerde gelden. Dit laatste druist in tegen het principe dat cbo's in beginsel met elkaar in concurrentie treden, een principe waar ook de voorgestelde Europese richtlijn vanuit gaat. Ook de Raad van State was hierover kritisch. Is de regering bereid toe te zeggen dat ze terughoudend zal omgaan met het treffen van nadere regelingen bij AMvB en dat dit punt ook bij de aangekondigde evaluatie die drie jaar na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel zal plaatsvinden, wordt meegenomen?

De heer Franken (CDA): Mevrouw Duthler heeft het over terughoudend omgaan met AMvB's. Daar ben ik het helemaal mee eens. Is een voorhang daarbij niet altijd voldoende?

Mevrouw Duthler (VVD): Ja, maar bij een voorhang is de AMvB er al en kunnen wij alleen nog ja of nee zeggen. Ik heb nog liever dat de AMvB er helemaal niet komt, in ieder geval niet voordat wij de resultaten kennen van de evaluatie die over drie jaar wordt gehouden.

Mevrouw Scholten (D66): Mevrouw Duthler raakt een interessant punt. Ik zou haar willen uitlokken om nog iets verder te gaan. Ze vraagt om de bepaling ten aanzien van de AMvB waarbij een samenwerkingsverplichting kan worden opgelegd, aan te houden in afwachting van de evaluatie. Het zou kunnen zijn dat in de onderhandelingen over de richtlijn wordt vastgesteld dat de bepaling helemaal niet mag worden toegepast, omdat dit een vorm van kop zou worden. Is het dan niet handiger om aan de staatssecretaris te vragen of de bepaling nu al buiten werking kan worden gehouden, in afwachting van de richtlijn?

Mevrouw Duthler (VVD): Dat is een prima vraag die ik graag overneem.

Over de verhouding van dit wetsvoorstel met de voorgestelde Europese richtlijn en de vooruitgeschoven nationale kop, zoals ik hem maar noem, het volgende. De voorgestelde richtlijn kent een ander uitgangspunt dan het wetsvoorstel, namelijk het uitgangspunt van concurrentie tussen binnenlandse en buitenlandse cbo's, met vrijheid van rechthebbenden om hun rechten geheel of gedeeltelijk zelf of door andere partijen uit te oefenen, en met het inrichten van de governance van de cbo's door de rechthebbenden zelf. Dus daar waar de voorgestelde richtlijn uitgaat van marktwerking, beperkt de regering deze door een versterkt overheidstoezicht. De concurrentiepositie van Nederlandse cbo's ten opzichte van andere Europese cbo's zal door deze verschillende uitgangspunten verslechteren. Dat kan nog eens worden versterkt door de mogelijkheden die de regering krijgt om met AMvB's nadere regelingen te treffen. Ook dit is een reden om terughoudend om te gaan met het treffen van nadere regelingen bij AMvB. Hoe kijkt de regering hier tegenaan? Op welke wijze denkt de regering de verslechtering van de concurrentiepositie van Nederlandse cbo's zo beperkt mogelijk te houden? Is de regering bereid bij de eerder genoemde evaluatie van het wetsvoorstel de effecten van de wet op de concurrentiepositie van Nederlandse cbo's ten opzichte van buitenlandse cbo's mee te nemen?

Dan kom ik nog op het punt van de in het wetsvoorstel opgenomen wettelijke beperking van de belegging en het beheer van gelden. De voorgestelde richtlijn vereist dat beleggingen deugdelijk gediversifieerd worden en zekerheid, kwaliteit, liquiditeit en winstgevendheid waarborgen. Dit komt de VVD-fractie heel redelijk voor. Artikel 2, lid 4 van het wetsvoorstel gaat echter een stuk verder dan het bepaalde in de voorgestelde richtlijn en beperkt de beleggingsmogelijkheden van cbo's in belangrijke mate. Is de regering bereid om ook de inwerkingtreding van artikel 2, lid 4 van het voorstel aan te houden in afwachting van de nadere

ontwikkelingen rondom het bepaalde in de voorgestelde richtlijn?

De VVD-fractie staat in principe gematigd positief tegenover het wetsvoorstel. Zij ziet het belang van een versterkt overheidstoezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten. Mijn fractie vraagt zich wel af of de regering met dit wetsvoorstel niet te veel vooruitloopt op de richtlijn en het risico loopt dat ze over een paar jaar met een nieuw wetsvoorstel moet komen ter implementatie van de richtlijn. Op onderdelen gaat het publiekrechtelijk ingrijpen in privaatrechtelijke verhoudingen ver. Ik noemde al eerder het voorbeeld van het principe van contractsvrijheid, dat door het verplicht goedkeuren door het college van toezicht van modelcontracten wordt aangetast. Ook het verschil in uitgangspunten en de aantasting van de concurrentiepositie van Nederlandse cbo's zit mijn fractie niet lekker. Wat is er op tegen om dit wetsvoorstel aan te houden totdat de Europese richtlijn er is? En wat zouden de consequenties daarvan zijn? Wat zou dat dan betekenen voor de cbo's, de rechthebbenden en de gebruikers?

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. Toezicht is een populair onderwerp in het huidige wetgevingsland. In deze Kamer hebben wij meer wetsvoorstellen besproken met toezicht als hoofdbestanddeel, bijvoorbeeld eind 2011 bij de Kansspelautoriteit en vorige maand bij de oprichting van de Autoriteit Consument en Markt waarin de NMa, de OPTA en de Consumentenautoriteit samengaan. En als het aan deze staatssecretaris ligt, komt straks het extern toezicht op de advocatuur aan de beurt. Ik verheug mij alvast op dat debat.

Vandaag gaat het over het toezicht op de collectieve beheersorganisaties die de rechten van auteurs behartigen en beschermen. De auteur/maker heeft deze bescherming ook hard nodig. Hij kan zijn eigen rechten toch onmogelijk zelf uitoefenen. Hij is gehouden zich aan te sluiten bij een beheersorganisatie om aan zijn inkomen te komen. Zijn stem moet in de cbo's worden gehoord. Ook de gebruikers verdienen bescherming. De bescherming van de auteur/maker en die van de gebruiker moeten goed in balans zijn.

Het is van belang om dit onderwerp in historisch perspectief te plaatsen. In de jaren voor 2003 groeide in de muziek-, geluid- en beeldindustrie en aanverwante activiteiten de behoefte aan toezicht. De vijf op dit terrein opererende beheersorganisaties, Buma, Stichting de Thuis kopie, Stichting Leenrecht, Stichting Reprerecht en Sena, handelen immers op basis van een door de wetgever aan hen toegekend monopolie, maar met een belangrijke economische machtspositie. In de Nederlandse cbo's wordt op jaarbasis ongeveer 350 miljoen omgezet. Dit is aan de hand van de cijfers over het jaar 2011. 350 miljoen is iets meer dan een derde van de hele cultuurbegroting 2011 van bijna 1 miljard. Het gaat dus om geldstromen met een wezenlijk belang.

Het toezicht dat is ingevoerd met de wet van 6 maart 2003, de wet die met dit wetsvoorstel gewijzigd zal worden, is de minusoplossing geweest na vele onderhandelingen over een eerder aan de orde gesteld verderstrekkend wetsvoorstel. Het oorspronkelijke plan was dat de vijf beheersorganisaties in één systeem zouden worden ondergebracht, maar dat plan bleek een brug te ver. Volstaan werd toen met een extern toezichtcollege op de vijf beheersorganisaties.

Ondanks de keuze voor de minusvariant riep het nieuwe toezicht aanvankelijk weerstand op bij de cbo's. Het duurde even voordat de cbo's zich daarbij neerlegden, maar toen bleek de voor het college gekozen uitrusting tekort te schieten. Het college hield toezicht op de hoofdrijver, maar de grip op het verdere omliggende stroomgebied, de bijna twintig repartitieorganisaties, ontbrak. Deze organisaties dragen evenzeer verantwoordelijkheid voor incasso en herverdeling. Uitbreiding van het toezicht bleek noodzakelijk; het college had geen zicht op de doorstroom van het geld naar de auteurs, de rechthebbenden. Ook waren de bevoegdheden van het college te beperkt. Zo kwam er het initiatief om het toezichtinstrumentarium uit te breiden. Vanuit de cbo's kwam tegelijkertijd een beweging van zelfregulering op gang. Dat zie je vaker gebeuren. VOICE werd opgericht en heeft enkele initiatieven op het gebied van de zelfregulering ontwikkeld, maar het zou verkeerd zijn om te zeggen dat alle problemen daarmee zijn opgelost. Feit blijft dat het college van toezicht met onvoldoende uitrusting het veld is ingestuurd. Bovendien is het toezicht nu beperkt tot de vijf op wettelijke monopoliebasis gevestigde cbo's, waardoor maar een deel van het totale veld kan worden bestreken.

Mijn fractie steunt de gedachtegang achter het wetsvoorstel. Dat wil ik de staatssecretaris alvast meegeven. Het instrumentarium van het college van toezicht moet worden uitgebreid en ook de repartitieorganisaties en andere cbo's zullen onder de vleugels van het nieuwe toezicht moeten worden gebracht, dit alles ter bescherming van de rechthebbende en van de gebruiker. Wel wil mijn fractie graag nog aandacht vragen voor een paar punten in het wetsvoorstel die de uitvoering betreffen. Dat heeft deels te maken met het voorstel van de Europese Commissie, de richtlijn, ook al aangehaald door de vorige sprekers.

Het eerste punt is het toezicht op de beperking van de beleggingsmogelijkheden; zie artikel 2, lid 4 van het wetsvoorstel. De staatssecretaris heeft in zijn brief van 23 november 2012 aan de Voorzitter van de Eerste Kamer al gezegd bereid te zijn om de inwerkingtreding van dit artikel aan te houden in afwachting van de ontwikkelingen rondom de behandeling van de richtlijn. Dat de staatssecretaris deze ontwikkelingen wil afwachten, juicht ook mijn fractie toe. Inmenging in deze materie ligt gevoelig en Nederland moet niet voor de Europese troepen uit willen lopen op dit punt. Mijn fractie verwacht van de staatssecretaris alsnog een toezegging hierover. Maar er is nog meer wat de aandacht

verdient en dan wil ik het hebben over de controle op de tarieven.

De heer Franken (CDA): Mag ik nog iets vragen over de beleggingsbeperking? In de richtlijn staan hiervoor criteria aangegeven. Mevrouw Scholten pleit er nu voor dat het desbetreffende artikel niet wordt ingevoerd, maar dan zou er helemaal niks komen. Dan zijn er ook geen criteria aangegeven waaraan moet worden voldaan voor beleggingen. Denkt zij niet dat er dan een luchtledig zal ontstaan? Dan kom ik weer met mijn punt. Het is geld van de rechthebbenden. Als zij het uitbetaald hebben gekregen, kunnen zij ermee naar de bank gaan als zij dat willen. Willen zij het niet naar de bank brengen maar het consumeren, dan kunnen zij dat ook doen. Nu moeten zij afwachten hoe er wordt gespeeld op de beurs door een instelling waarop zij niet of nauwelijks invloed hebben.

Mevrouw Scholten (D66): Volgens mij was de heer Franken degene die zei dat de rechthebbenden vertegenwoordigd zijn in de ledenraad van de cbo's. Zij kunnen hun stem daar laten horen en op die manier invloed uitoefenen op de methodes van financiering en belegging van de cbo's. Als het artikel voorlopig niet wordt ingevoerd, kun je ook afwachten in hoeverre zelfregulering op dit punt zijn werk zal doen.

De heer Franken (CDA): Zelfregulering lijkt mij prima op dat gebied, maar dat is dan in de vrije ruimte. Of moet het college van toezicht dan ook daarover nog zijn licht laten schijnen? De richtlijn bevat criteria voor die beleggingen. Het geld moet niet in allerlei op verre tropische eilanden gevestigde beleggingsinstellingen worden gestoken, maar dat moet op een degelijke manier gebeuren. De invloed van de leden via de ledenraad acht ik zeer gering.

Mevrouw Scholten (D66): Het is van tweeën een. Of je voert artikel 2 in, anders dan de staatssecretaris al heeft toegezegd, en dan heb je ook die richtlijnen volgens dit artikel. Of je doet het niet en dan wacht je af wat er met de onderhandelingen over de richtlijn gebeurt. Het is niet uit te sluiten dat de beperkingen die daarin staan al een zelfregulerend effect kunnen hebben binnen de Nederlandse markt, maar dat is natuurlijk afwachten. De heer Franken zegt zelf dat het privaat geld is. Privaat geld moet je privaat besteden, naar zijn oordeel liefst zo snel mogelijk en dat zou mijn fractie best kunnen steunen. Maar wij wachten nu even af wat de staatssecretaris zal toezeggen over het punt van de beleggingen.

Er is meer wat de aandacht verdient, bijvoorbeeld de controle op de tarieven. Is dat onderwerp in het wetsvoorstel goed geregeld? De controle op de tarieven is wezenlijk en het college mag volgens het wetsvoorstel ingrijpen wanneer de tarieven verhoogd worden en deze verhoging buitensporig is. Dat leidt tot enkele vragen. Hoe zal in de praktijk die buitensporigheid beoordeeld worden? Want wat is de norm? In de memorie van antwoord zegt de staatssecretaris desgevraagd dat

het college van toezicht de nodige ruimte krijgt om een eigen goedkeuringsbeleid te ontwikkelen. In aansluiting daarop noemt de staatssecretaris een aantal factoren waarmee het college rekening zou moeten houden. Een voorbeeld: als het waar is dat Videma de tarieven voor de ziekenhuizen als gebruiker van televisie en radio de tarieven voor 2013 met 85% wil verhogen, hoe zou het college daarover dan oordelen? Is dat een buitensporige verhoging? Getalsmatig wel. Welke factoren zouden daar anders nog een rol bij kunnen spelen?

Naast de toetsing door het college van toezicht kan een geschillencommissie worden ingezet. De minister kan deze aanwijzen, volgens artikel 22 van het wetsvoorstel. Maar die geschillencommissie is er al op initiatief van de cbo's. De vraag is of toetsing door het college werkelijk nodig is als er ook een geschillencommissie op de tarieven toeziet. Ik weet wel, het college van toezicht controleert op de tariefstelling door de cbo's en de geschillencommissie ziet toe op individuele geschillen. Maar ook uitspraken op individuele basis kunnen in beginsel een verdere strekking krijgen. Een verstandig opererende cbo zal het wel uit zijn hoofd laten, een oordeel van de geschillencommissie in een individueel geval alleen maar op dat individu van toepassing te laten zijn, in plaats van op het totale veld. Ik vraag me ernstig af of we daarvoor geen dubbelloops-toetsing gaan creëren.

Ook hier is de vraag: welke norm moet de geschillencommissie hanteren? Wat is in de markt een redelijk tarief? Zijn er aanknopingspunten? Ik hoop de staatssecretaris maar te herinneren aan de slepende procedures tussen de NOS en Sena. Deze partijen stredden over een door de NOS aan Sena te betalen redelijke vergoeding. Partijen hebben alle mogelijke rechterlijke instanties bezocht, tot het Hof Luxemburg aan toe. Uiteindelijk is de zaak geschikt. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Dan een opmerking over artikel 21 van het wetsvoorstel. Dat gaat over de mogelijkheid dat de staatssecretaris cbo's verplicht tot samenwerking. De Raad van State heeft de staatssecretaris al gewaarschuwd dat deze samenwerkingsverplichting, indien uitgevoerd, op gespannen voet staat met de Europese mededingingsregels. Daarop heeft de staatssecretaris toegezegd dat eerst zal worden afgewacht waartoe zelfregulering tussen de cbo's onderling leidt en dat bij eventuele verdere structurering van het collectieve beheer in Nederland de grenzen van de Europese regelgeving op dit gebied zullen worden gerespecteerd. Mijn fractie is blij met deze toezegging maar zou graag nog verder willen gaan.

De onderhandelingen over de richtlijn zijn van start gegaan. Anders dan collega Franken vermoed ik dat het nog wel enige tijd zal duren. De richtlijn wil de concurrentie tussen cbo's bevorderen en voorziet niet in een soortgelijke samenwerkingsverplichting. Van een gedwongen samenwerking van cbo's zal binnen het Europees verband naar verwachting geen sprake zijn. Alle redenen dus om ook dit artikel voorlopig niet in

werking te laten treden. De onderhandelingen lopen misschien lang, maar er komt ook een evaluatie die aan de Tweede Kamer is toegezegd over drie jaar. Ik pleit er ernstig voor dat zelfregulering een kans moet krijgen. Graag deze toezegging van de staatssecretaris.

Dan nog een vraag over de plotselinge toepassing van de WNT op de bestuurders van de cbo's. Deze wetsbepaling is er bij de derde nota van wijziging ingeslopen. Dat was op 18 januari 2012. Moeten we dat wijten aan de thrill of the moment, toen de WNT zelf aan de orde was? Ook al gaat het bij de incasso en verdeling in dit veld niet om publieke gelden, de hand van de overheid kan desondanks kennelijk niet ver genoeg reiken. Alle bestuurders van de cbo's worden door één excessieve salariering bij één van de cbo's gestraft. Daar heeft mijn fractie moeite mee. Ook hier zouden wij de staatssecretaris ernstig in overweging willen geven, dit artikel voorlopig niet in werking te laten treden, in afwachting van de zelfregulering, waarvan ik aanneem dat de cbo's die voldoende ter harte zullen nemen. Het College van Toezicht kan op dit punt normerend optreden en in de cbo-keurmerkcriteria zijn daartoe normen gesteld. Welk risico is er dan nog dat door wetgeving moet worden gehandhaafd?

Ik vat samen. Mijn fractie steunt in beginsel het wetsvoorstel, zij het met drie belangrijke kanttekeningen. Wij willen graag een aanhouding van de inwerkingtreding betreffende de financiële paragraaf. Wij willen graag een aanhouding voor de inwerkingtreding van de AMvB inzake de gedwongen samenwerking en ook ten aanzien van artikel 25a, betreffende de WNT.

Wij zijn heel erg benieuwd naar de antwoorden van de staatssecretaris.

De voorzitter: Wenst een van de leden in eerste termijn nog het woord? Ik hoop die vraag haast niet te stellen, want er zijn amper leden.

**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 15.32 uur tot 15.37 uur geschorst.

*B

!Goedkeuring partnerschapsovereenkomsten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 22 juni 2010 te Ouagadougou tot stand gekomen Overeenkomst tot tweede wijziging van de Partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de groep van staten in Afrika, het Caraïbische gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, ondertekend te Cotonou op 23 juni 2000 en voor de eerste maal gewijzigd te Luxemburg op 25 juni 2005 (Trb. 2011, 78) (32799);
- het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 15 oktober 2008 te Bridgetown tot stand gekomen Economische Partnerschapsovereenkomst tussen de

Cariforum-staten, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds (Trb. 2009, 18) (32883).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister Ploumen: Voorzitter. Ik dank de senatoren voor hun inbreng in eerste termijn. Die geeft voldoende aanleiding voor een interessante gedachtewisseling die ik des te meer waardeer, omdat het niet zo vaak zal voorkomen dat ik in deze Kamer in uw gezelschap mag verkeren.

Voordat ik inga op de verlenging van het Verdrag van Cotonou en op de EPA, die gesloten is tussen de EU en Cariforum, spreek ik even over het nieuwe paradigma of wat ik het nieuwe paradigma zou willen vinden, namelijk beyond aid. Dat werd ook al in een van de inbrengen genoemd. Hulp, handel en investeringen tezamen geven richting aan de internationale samenwerking van de toekomst.

Tegen senator Smaling zeg ik in dit verband dat hij aan mij een goede heeft in die zin dat ik allergisch ben voor modes, trends en buzzwords. Ik ben mij er zeer van bewust dat dit nogal opgang maakt, zeker in de wereld van ontwikkelings Samenwerking. Eerst was het goed bestuur, toen was het plattelandsonwikkeling. Daarna moesten wij ons bezighouden met steden. Ik wil maar zeggen: ik ben niet van de mode, maar ik ben wel van het begrijpen van de tekenen des tijds. Als ik zie dat zeven van de tien hardst groeiende economieën in de wereld in Afrika liggen, weet ik dat ik die groei enerzijds moet waarderen en anderzijds moet relativeren. Ik moet de groei relativeren, omdat een aantal van die landen weliswaar "double digit"-groei cijfers heeft, maar dat daar het niveau van ontwikkeling, zo men wil de nulmeting, niet heel hoog is. De groei kan dus ten eerste onevenwichtig zijn, ten tweede zich wellicht niet stabiliseren tot in lengte van jaren en ten derde misschien wel uit één sector, met name grondstoffen, voortkomen. Toch zien wij die groei. Dus vind ik dat wij ons daartoe moeten verhouden. Ik waardeer de groei ook, niet omdat ik geloof in "trickle down"-effecten. Er is geen enkel verschil van inzicht tussen de Kamer en de minister over de wijze waarop wij moeten kijken naar "trickle down"-effecten. Het is wensdenken dat, als de macro-economische cijfers maar goed genoeg zijn en er bovenin maar groei ontstaat, deze vanzelf wel door druppelt naar alle sectoren en naar alle mensen. Wel hebben wij te vaak en te veel, misschien ook wel in eigen land, kunnen zien dat dit niet aan de orde is.

Er zijn wel andere dingen aan de orde. Deze regering zet zich namelijk in voor duurzame groei, niet alleen in dit land, maar ook internationaal. Als trickling down niet werkt, is het wel belangrijk om samen aan een duurzame groei te werken voor mens en milieu, die men kan waarderen en die stabiliserend werkt. In die landen is één ding buitengewoon belangrijk, namelijk een opkomende middenklasse, die groot wordt en zich gaat roeren.

Ik geloof echt in die opvatting, om het zo maar te noemen. Die middenklasse moet zelf verantwoording afdwingen van de eigen regering. Die middenklasse ontwikkelt verantwoorde consumptiepatronen en stelt eisen aan de leefomgeving. Dat is het "trickle down"-effect waar ik wel in geloof, hoewel dat eigenlijk geen trickling down is, maar af en toe hard duwen.

Ik ben ook te verstandig om mij in de luren te laten leggen -- om het maar eens huiselijk te zeggen -- door één bloemenbedrijf in Ethiopië, dat zich overigens wel zeer verantwoord opstelt. Dit is overigens niet het enige bedrijf in Ethiopië dat dit zo doet. De Nederlandse bedrijven die daar gevestigd zijn, doen dit allemaal. Ik laat mij daardoor niet in de luren leggen, omdat ik een aantal jaren geleden ook in Zuid-Ethiopië was, in de Omo Vallei. Daar wonen enkele inheemse volken, onder andere de Hamar-mensen. Zij wonen in een vrij uitgestrekt gebied en hebben een nomadische levensstijl die enorm onder druk staat als gevolg van onder andere klimaatverandering. Zij hebben het heel moeilijk. De vrouwen hebben een leven dat je niemand gunt. Een van de initiatierites van de jongens is dat zij de rug van een meisje tot bloedens toe moeten slaan. Ik weet dus dat de groei cijfers van Ethiopië niet de enige werkelijkheid zijn.

Er zijn ook andere werkelijkheden. Daarom hield ik een pleidooi voor hulp, handel en investeringen. Dat is toch echt een ander paradigma dan alleen maar hulp. Ik zie ook dat het leidt tot een andere dialoog met de overheden, het maatschappelijk middenveld en de private sector. Ik stel mij voor en heb ook gehoord dat ik anders met deze drie sectoren spreek dan mijn collega's in het afgelopen decennium. Ik spreek met overheden niet alleen maar over de politieke situatie in hun eigen land en in de regio. Ik zal zo dadelijk nog iets zeggen over de regio's, want daar zijn de senatoren ook op ingegaan. Ik spreek met de overheden niet alleen over de politieke situatie, maar ook over de economische situatie in hun land, over het behalen van de Millennium Development Goals en ook over de mensenrechten. Wat niet ter tafel komt, is de soms toch wel beperkte dialoog over de vraag of de donorgelden wel goed besteed zijn en op welke manier wij de donorgelden de komende jaren gaan inzetten. Nee, het is een veel breder gesprek. Ik waardeer dat zeer.

Met het maatschappelijk middenveld gaat het ook over die waaier aan onderwerpen, zoals de vraag hoe je private sector development op een verantwoorde manier kunt doen. Net zoals Oxfam in Nederland een onderzoek doet naar de voedingsmiddelenindustrie -- Behind the Brands -- en hun wijze van maatschappelijk verantwoord ondernemen, wil het maatschappelijk middenveld in Ethiopië dat ook doen. Dat doet het ook en wij steunen dat. De gesprekken gaan inderdaad ook over handel drijven. Het gaat overigens niet alleen maar over Nederlandse bedrijven die exporteren of zich daar vestigen, maar ook over de lokale private sector. Hoe kan die zich op een goede manier verder ontwikkelen, met inachtneming van de standaarden op het vlak van bijvoorbeeld

arbeidsomstandigheden, die wij zo belangrijk vinden? Die waaier aan onderwerpen adresseren wij ook met al die verschillende geleidingen.

Voorzitter, vrees niet, ik kom echt nog bij herziening van het Verdrag van Cotonou en bij Cariforum, maar ik vind dit belangrijk als context. Ik had in Ethiopië een gesprek met een aantal jongeren. Dat heeft men wellicht in de krant gelezen. Dat gesprek ging over al die onderwerpen. Het was interessant dat de bedrijvendelegatie ook bij dat gesprek aanwezig was. Dat waren ze niet gewend, want bij een handelsmissie ga je normaal van bedrijf naar bedrijf en ontmoet je de mensen van de Kamer van Koophandel en het Kadaster. Dat is bekend. Nu de missie een breder perspectief heeft, kreeg de bedrijvendelegatie de gelegenheid om ook eens met Ethiopische jongeren te praten. De delegatie heeft die ook aangegrepen en zeer gewaardeerd, want zij wil ook de hele werkelijkheid van dat land begrijpen.

Senator Smaling haalde *The Economist*, toch geen links blaadje, aan. Daarin stond enkele weken geleden dat ongelijkheid een sta-in-de-weg voor ontwikkeling is. Ik zeg dit omdat men vanuit allerlei hoeken, soms ook onverwachte, zowel ongelijkheid als het samenspel van hulp, handel en investeringen op de agenda heeft gezet. Die zaken moeten in samenhang met elkaar bekeken worden. Dan komen wij weer op de coherentieagenda die de Partij van de Arbeid in ieder geval, maar ook de partij van senator Smaling, voorstaat. Die agenda, de combinatie van hulp en handel die nu bij mij belegd is, geeft bij uitstek gelegenheid voor coherentie. Ik zit in de EU niet alleen aan bij de RBZ-OS maar ook bij de RBZ-Handel. Dat is een opdracht aan de minister. Het geeft ook spanningen dat ik op die twee plekken zit. Laten wij daar eerlijk en open over zijn. Het is niet altijd even gemakkelijk om tegengestelde belangen bij elkaar te brengen of om daarin een goede afweging te maken.

Maar nogmaals, dat is wel mijn opdracht.

Mijn pleidooi is om op een andere manier naar de definitie van officiële ontwikkelingshulp te kijken. Dat heb ik ook in EU-verband ingebracht. Die definitie stamt uit de jaren zestig en dat was echt een andere tijd. Het is prima dat men het toen zo besloten heeft, maar nu zijn er naast wat wij de officiële hulpstroom noemen ook een aantal andere financiële stromen die wel degelijk bijdragen aan ontwikkeling, ook aan duurzame ontwikkeling. Ik doel daarbij op private fondsen, maar ook op investeringsmogelijkheden. Ik vind dat wij het aan onszelf en de rest van de wereld verplicht zijn om, ook gelet op de post-2015-agenda, tot een andere definitie te komen die met name de problemen van deze tijd adresseert. In 1960 was bijvoorbeeld Rio+20 er nog niet. Klimaatveranderingen en duurzame ontwikkeling horen ook op de agenda thuis.

Ik benadruk daarbij dat de agenda niet alleen maar over anderen gaat, maar ook over ons. Wij zijn in goed Frans *impliqués*. Dat is niet alleen maar het geval omdat we aan de gevende kant zitten, maar omdat we betrokken zijn en een verantwoordelijkheid hebben. Dat zou ik graag niet

alleen in die nieuwe definitie terugzien, maar ook in de post-2015-agenda. Daarmee is die agenda buitengewoon relevant voor de onderwerpen waarover wij spreken. Nadat ik nog één opmerking heb gemaakt, ga ik daar graag op in. Ik hoop daarbij alle gestelde vragen te adresseren.

Ik wil senator Smaling nog complimenteren met zijn mooie exposé over tomaten. Dat weet ik ook te waarderen, maar ik doel met name op de vraag hoe je een tomaat die verantwoord is gekweekt, waar mensen een fatsoenlijk loon voor hebben gekregen, waar boeren een goede opbrengst voor hebben gekregen, op een regionale dan wel een internationale markt krijgt. De heer Smaling schetste de uitdagingen die daarbij aan de orde zijn. Ik moet zeggen dat ik zelf niet mooier had kunnen benadrukken wat daarbij het belang van hulp, handel en investeringen is dan juist aan de hand van de voorbeelden die de heer Smaling gaf. Zonder investeringen, zonder handel, krijgen we de tomaten namelijk niet op hun plek. En zonder oog voor duurzame ontwikkeling krijgt de boer geen eerlijk loon en is het systeem dus niet duurzaam. Volgens mij streven wij allebei echter een duurzaam systeem na.

Ik merk het volgende op over Cotonou en de herziening. Hier is het een en ander over gezegd. Wat mij zeer trof in de inbreng van senator Schrijver is dat hij wat mij betreft zeer terecht aandacht vroeg voor het evoluerende karakter van Cotonou. In mijn woorden komt dat steeds neer op het begrijpen van de tekenen des tijds en meebewegen op basis van een aantal principes in relatie tot duurzaamheid en het tegengaan van ongelijkheid.

Er werd gevraagd of er een derde herziening komt en of er al een doorkijkje kan worden gegeven op wat na 2020 gebeurt. Ik verbaas me een beetje over het tempo waarin de tweede herziening plaatsvindt. Als wij de zaak namelijk nog even langer ophouden, zijn we al over de termijn voor de derde herziening heen eer wij de tweede geratificeerd hebben. Ik vind dat niet wenselijk, maar het is zoals het is. Ik heb me daaraan aan te passen. Het ligt ook zeker niet aan de Kamer, want 27 lidstaten moeten het erover eens worden. Zo verloopt het proces blijkbaar. Laten we reëel zijn: is het dan wel verstandig om op een derde herziening in te zetten of kunnen we beter heel goed in één keer de tekenen des tijds verstaan en doorkijken naar 2020, in samenhang met de post-2015-agenda? Die agenda moet duurzaamheidselementen bevatten, maar de Nederlandse regering zet ook sterk in op mensenrechten, vrouwenrechten en veiligheid. Dat heeft men wellicht kunnen lezen in de brief die ik daarover aan de Tweede Kamer heb geschreven.

In de moderniseringsslag in 2015 is het volgens mij ontzettend belangrijk om ook onze visie op de relatie tussen EU- en ACS-landen mee te nemen. Daarbij staat gelijkwaardigheid voor mij bovenaan. Dat heeft men volgens mij al kunnen opmaken uit mijn woorden over de dialoog die ik nu bijvoorbeeld met de overheid van Ethiopië voer. Die dialoog is veel gelijkwaardiger en het belang daarvan staat voor mij buiten kijf. Ik wil ook

Rio+20 erbij halen, de armoedefocus behouden, maar wel moderniseren. We zijn de postkoloniale sentimenten nu namelijk echt wel voorbij. Ik heb er zelf moeite mee dat de ACS-landen zich, op basis van een notie waar wij graag afscheid van willen nemen, op een andere manier tot de EU mogen verhouden dan de landen die niet tot die groep behoren. Ook in die zin pleit ik voor gelijkwaardigheid tussen al die verschillende landen.

De tweede herziening is een technische aangelegenheid, maar we hebben daarin wel een aantal noties kunnen opnemen die volgens ons belangrijk waren. Het verdrag is politieker geworden en dus meegeëvolueerd. Er is aandacht voor democratie, rechtsstaat en mensenrechten. Volgens mij schaarst ook Commissaris Piebalgs zich daar nadrukkelijk achter. Het betreft ook elementen die in zijn Agenda for Change staan. Ik ondersteun dat buitengewoon.

Ik noem even een paar punten die aan de politieke dialoog zijn toegevoegd en die ik van belang acht. Ik noem allereerst kinderarbeid. Discriminatie is breder geformuleerd, ook op basis van seksuele geaardheid, ook al wordt het niet expliciet genoemd. Bestrijding van piraterij en georganiseerde misdaad is erin opgenomen. Beleidscoherentie krijgt ook veel meer aandacht. Het is misschien ook goed om op te merken dat het geen vrijblijvend verdrag is, in die zin dat wij boter bij de vis willen en de "carrots and sticks"-methode hanteren als de EU constateert dat mensenrechtenbepalingen worden geschonden. Ik heb de Kamer daarover geïnformeerd en senator Smaling sprak daar ook over.

De heer Smaling (SP): De minister zegt dat we het postkoloniale sentiment achter ons laten. Dat spreekt mij zeer aan en ik denk dat dit in de ACS-landen ook in groeiende mate zo wordt gevoeld, maar wat behelst dat? Vertaalt de minister dit in het openstellen van markten? Ik denk aan het bananenconflict. Centraal-Amerikaanse landen zeiden: wij hebben ook bananen, maar geen tariefvrije toegang tot de Europese markt. Zit het daar in of is het meer een kwestie van een andere manier van met elkaar communiceren?

Minister Ploumen: We hebben het nog steeds over het doorkijkje op de periode na 2020. Het lijkt mij belangrijk om dit in het oog te houden, maar wat we nu doen en zeggen is van belang in de opmaat daarnaartoe. Ik zeg tegen senator Smaling dat hierbij een paar dingen belangrijk zijn. Ten eerste sluiten we bij het streven naar gelijkwaardigheid en het afscheid nemen van postkoloniale sentimenten veel beter dan voorheen aan bij de Busan-agenda, de Parijs-agenda en de Accra-agenda. Daarin zijn afspraken gemaakt over de effectiviteit van hulp. Vervolgens gaan we onderhandelen over de voorwaarden waaronder het moet geschieden. We hebben nu te maken met de "everything but arms"-agreement tussen de m.o.l.'s en de EU. In het akkoord tussen de EU en de ACS-landen zijn ook allerlei bepalingen opgenomen. In de discussie over de Cariforum-staten gaan wij daar ook op in. Ik

doel op een geleidelijke overgang. Het lijkt mij in de aanloop naar 2020 zeker belangrijk om niet alleen te kijken naar de vraag hoe wij ons "in de geest" tot elkaar verhouden, in de communicatie, maar ook hoe wij het "naar de letter" gaan doen.

Ik wijs op de handelsakkoorden die de EU in de afgelopen periode bijvoorbeeld met Colombia en Peru heeft gesloten, maar ook op het mandaat dat voor Japan is vastgesteld. Enerzijds is Nederland daarbij groot pleitbezorger van het opnemen van een duurzaamheidsparagraaf die ook echt iets voorstelt. Ik geef onmiddellijk toe dat wij de discussie daarover niet voortdurend winnen. Anderzijds heeft Nederland zich in de afgelopen periode ook ingezet voor een voor iedereen gelijke overgang richting markten. Wat mij betreft zijn allebei die punten van belang.

Ik ben er overigens van overtuigd dat die nieuwe dialoog zeer verwelkomd wordt door andere landen. Daarom steun ik de oproep van senator Smaling om de dialoog tussen de EU en de AU verder te intensiveren. Daarvoor zal ik mij in Brussel inzetten en steun zoeken bij mijn collega's. Dat doe ik niet alleen maar omdat de AU nu een vrouwelijke voorzitter heeft in de persoon van mevrouw Dlamini-Zuma. Overigens heeft de SP-fractie ook nog geen vrouwelijke voorzitter, geloof ik; de PvdA doet het net even beter in dit huis. In elk geval is dit niet de enige reden. De Afrikaanse Unie neemt steeds vaker de lead in het adresseren van regionale problematiek en het zoeken naar oplossingen. Ik heb daarover ook gesproken toen ik in Ethiopië was. Wij zouden dit moeten toejuichen. De EU-Afrikatop in april 2014 biedt een uitgelezen kans om de dialoog te intensiveren.

De heer Smaling (SP): Moeten de markten in de optiek van de minister open? Een duurzaamheidsparagraaf is oké, maar ik krijg er niet direct heel enthousiast kippenvel van. We kennen zulke paragrafen; daarin kan van alles staan zonder dat het veel effect heeft. Het is niet afdwingbaar. Een open markt is echter een open markt, dat is iets heel anders.

Minister Ploumen: Een duurzaamheidsparagraaf en een open markt zijn niet per se hetzelfde, dat zeg ik de heer Smaling na. Nederland heeft zich de afgelopen jaren steeds ingezet voor vrijhandelsverdragen. Wij doen dat in het kader van Cotonou en het is ook onze inzet in de onderhandelingen tussen de EU en Cariforum. Wij willen wel dat die verdragen ontwikkelingsvriendelijk zijn. Wij hopen allemaal dat de ongelijkheid in de wereld in 2020 weg is, maar dat zal niet zo zijn. Ik zie dus geen enkele reden om onze inzet te wijzigen. Wat ontwikkelingsvriendelijk is, zal in de loop der jaren veranderen, maar onze inzet zal zeker niet ver uiteenlopen.

De heer Schrijver (PvdA): Voordat er een al te grote beleidsovereenstemming ontstaat tussen de SP en de minister, wil ik graag twee opmerkingen maken. In de eerste plaats hecht mijn fractie zeer sterk aan de moderne duurzaamheidsbepalingen

die in de eerste drie artikelen van het verdrag tussen de Europese Unie en de Cariforumstaten staan. Ik vond het bemoedigend hoe de duurzaamheidsagenda verankerd is geraakt in zo'n technische handelsovereenkomst die heel lang is, maar waarin het begrip "duurzame ontwikkeling" prominent figureert. Ik denk dat dit meer is dan alleen lippendienst bewijzen.

In de tweede plaats: de geschiedenis neemt soms merkwaardige wendingen. Ik hoor mijn collega Smaling het enorm opnemen voor de dollarbananen. Aan het begin van de middag heb ik al even mogen wijzen op het heerlijke bananenbier dat je in Oost-Afrika kunt krijgen. Er is een tegenstelling tussen de zogenaamde eurobananen, die uit de ACS-staten komen, en de dollarbananen, die buiten het gebied van de Cotonoulanden komen. Het gaat met name om bananen van merken als Chiquita, waar grote Amerikaanse multinationals achter zitten. Ik wilde het toch niet laten passeren dat de minister en de SP hier een lans breken voor het grote Amerikaanse bedrijfsleven.

De heer Smaling (SP): De heer Schrijver heeft het niet helemaal goed begrepen. Ik bedoel dat landen die bananen van Chiquita exporteren, nu gewoon een klacht bij de WTO kunnen indienen over oneerlijke concurrentie. De Centraal-Amerikaanse landen zijn door het vigerende mondiale systeem in een positie waarin zij zich kunnen beklagen. Dat is een gegeven. Veel ACS-landen staan in de lijst van minst ontwikkelde landen. Het preferentiële systeem is bedoeld om die landen te helpen om hun productiecapaciteit op te bouwen, totdat ze op het niveau zijn dat ze ongeveer competitief zijn met de Centraal-Amerikaanse landen. Ik pleit er dus voor om het preferentiële systeem in stand te houden zolang die landen niet kunnen concurreren. Dan is er dus geen sprake van een level playing field. Als landen qua concurrentiekracht zo ver uit elkaar liggen, heeft een duurzaamheidsconditie ook niet veel effect.

De heer Schrijver (PvdA): Dan zijn wij het helemaal eens. Ik wil dit debat niet te lang verlengen op dit bananenpunt, maar het is wel van belang om te erkennen dat er voor landen die nog niet volledig op eigen kracht kunnen concurreren, mogelijkheden zijn om een uitzonderingsregeling in te roepen in het kader van het WTO-recht.

Minister Ploumen: Zonder dat ik het wilde, dwaalden mijn gedachten af naar een biertje van Tusker. Ik hoop dat ik het een keer in Oost-Afrika mag drinken met welke senator dan ook.

Genoeg over bier; terug naar Cotonou. Ik wilde nog iets over de herziening zeggen. Hierover is onderhandeld. Ook de ACS-landen brachten punten in. Deels zijn deze opgenomen en deels niet. De ACS-landen wilden een afzwakking van de bepaling over de ratificatie van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafgerechtshof, dat de leden van dit huis welbekend is. Die wens heeft de EU niet geaccepteerd. Voordat ik een aantal dagen in Ethiopië was, was ik in Zuid-Sudan.

Daar heb ik gesproken over het feit dat Zuid-Sudan zichzelf in een lastige positie brengt door het Verdrag van Cotonou niet te ratificeren. Men verwacht dat Zuid-Sudan die ratificatie nu snel zal doen. Ook in Juba speelt Cotonou dus een grote rol, niet alleen in de regeringsgebouwen, maar ook in de gesprekken die ik heb.

Het mooie van het Verdrag van Cotonou is dat het een "comprehensive agreement" is, zoals de Engelsen zouden zeggen, waarvan allerlei terreinen onderdeel uitmaken. Het is niet vrijblijvend. De herziening die nu heeft plaatsgevonden, is meer dan een technische herziening. Het verdrag is politieker geworden en verstaat daarmee beter de tekenen des tijds. Ik zie op termijn geen derde herziening, maar wel een doorkijkje naar 2020.

Senator Schrijver en senator Smaling hebben beiden gesproken over het onderdeel van het Verdrag van Cotonou dat gaat over ontwikkelingssamenwerking. Mij is gevraagd wat de stand van zaken op het gebied van de EU en ontwikkelingssamenwerking is en wat ik daarvan vind. Net als de senatoren wacht ik met smart op de IOB-evaluatie. Die zal ons veel lessen meegeven. Nadat ik er een aantal jaren een beetje uit was, heb ik mij nu weer nader verdiept in de vraag hoe ontwikkelingssamenwerking vanuit de EU vorm krijgt. Ik zal niet verhehlen dat ik hiermee vanuit een nogal kritisch perspectief begon. Ik moet zeggen dat ik aangenaam verrast was door de stappen die de afgelopen acht jaar gezet zijn. Daarmee is niet gezegd dat het al goed genoeg is. Senator Smaling benadrukt het belang van transparantie en stelt Nederland als voorbeeld, wat de minister natuurlijk deugd doet. Nederland werkt niet alleen met resultatenrapportages maar zet zich ook in voor open data. Dat is de weg die wij zouden moeten inslaan.

In navolging van wat senator Schrijver over de effectiviteit zei, beaam ik dat DFID zeker geen meelopertje maar kritisch is en net als OESO-DAC positief is over een aantal aspecten van OS. Desalniettemin kijk ik ook uit naar de lessen die de IOB-evaluatie ons gaan leren. Ik ben zeer ingenomen met de Agenda for Change, die Piebalgs heeft gepresenteerd, omdat hij daarmee de tekenen des tijds goed heeft verstaan.

Is dat OS-beleid van de EU wel nodig, aldus de hartenkreet van senator Smaling. Hoe staat het in dat verband met de subsidiariteit? Voegt het iets toe? Doet het iets wat anderen niet kunnen? In de geest van Parijs, Accra en Busan merk ik allereerst op dat wij daar natuurlijk iets over te zeggen hebben. Echter, er is ook een ontvangende kant van landen die hun transactiekosten voor hulp naar beneden willen brengen. Los van de agenda die daarbij hoort, helpt het samenbrengen, het poolen, van funding daar natuurlijk bij. Alleen al vanuit dat oogpunt juich ik dat dus toe.

In de paar maanden dat ik minister ben, heb ik geconstateerd dat de constellatie van 27 lidstaten weer iets anders oplevert. Senator Smaling noemde het voorbeeld van Letland. Hij vroeg zich af wat Letland daar eigenlijk te zoeken heeft. Interessant genoeg heeft Letland mij net een aantal voorstellen voor samenwerking gestuurd.

Letland weet net als onder andere Slowakije, dat ook de dialoog zoekt, wat het is om een transitie door te maken. Deze landen weten wat het betekent als hulp van buitenaf wordt geboden en moet worden aangenomen. Juist de combinatie van hun deskundigheid op het gebied van transitie met onze deskundigheid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking levert een heel interessante match op. Als een land daar geen bemoeienis mee heeft, schuift het ook niet aan.

Senator Smaling vroeg zich af of er echte successen te melden zijn. Heeft de EU dingen gedaan die andere actoren niet gedaan zouden kunnen hebben? Ik beperk mij tot twee voorbeelden. Ik weet dat ik in deze Kamer over een langere spreektijd beschik dan aan de overzijde, maar ik wil tijd overhouden om nog enkele andere vragen te beantwoorden. Het meest aansprekende voorbeeld is de bemoeienis van de EU met Somalië, waar een mooie 3D-benadering ten toon wordt gespreid. De Verenigde Naties heeft daar een zeer ingewikkelde en pijnlijke geschiedenis. Dat hebben we ook kunnen nalezen in het boek over interventies van Kofi Annan. Het hoofdstuk over Somalië vond ik een van de aangrijpendste in een heel bijzonder boek. De EU doet het daar heel erg goed en heeft daar een zeer grote toegevoegde waarde met AMISOM, Atalanta en met haar eigen EU-gezant voor de Hoorn van Afrika. Er is nu ook een EU-gezant voor Sudan en voor het jongste land ter wereld, Zuid-Sudan. Dat betekent dat Nederland daar geen aparte gezant voor hoeft te hebben. Met één mond spreken heeft een grote toegevoegde waarde. De Sahelstrategie van de EU is in 2011 vastgesteld, nadat er een aantal jaren over is gesproken. De VN gaat dat nu ook doen.

Senator Smaling noemde de argumenten slagvaardigheid en coördinatie. Die vind ik belangrijk. Van die Joint Programming kun je in dat verband afvragen: waarom nu pas? Het glas kan echter ook halfvol zijn. Binnen de EU is er een aantal zeer ambitieuze ministers van OS, die daar echt werk van willen maken. Desondanks moeten we eerlijk zijn en inzien dat wij allen coördinatie belangrijk vinden en vlaggetjes willen planten en dat niemand van ons gecoördineerd wil worden. Van die instelling moeten we af. Ik ben zeker voornemens om dat te doen, hoewel ik alle bijbehorende dilemma's herken.

De heer Smaling (SP): Ik begrijp wat de minister zegt, maar ik blijf met een vraag zitten. Een paar jaar geleden, tijdens het ministerschap van de heer Koenders, heb ik het cijfermatig een beetje gevolgd. Destijds gaven landen als Litouwen en Roemenië 0,04% van hun bnp uit aan ontwikkelingssamenwerking, waarvan een groot deel naar Wit-Rusland en Moldavië ging. Het verschil met landen als Nederland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en andere landen met een koloniaal verleden of een wereldwijde aanwezigheid door de eeuwen heen, is enorm groot. Het lijkt mij niet de meest effectieve weg om met 27 landen die zo van elkaar verschillen in historie en ervaring met ontwikkelingssamenwerking, iets voor elkaar te krijgen. Ik gaf het voorbeeld van Mozambique,

omdat ik vind dat het belangrijk is om per land maatwerk te blijven leveren.

Minister Ploumen: Ik ben een beetje in de war, want betrap ik senator Smaling op het efficiencydenken dat zijn partij in andere gremia verwerpt? Ik vind oprecht dat het een toegevoegde waarde heeft om met 27 landen om de tafel te zitten. Letland, Roemenië en andere landen hebben buitengewoon verstandige ministers. Als zij vinden dat zij niets toe te voegen hebben aan het debat, dan vragen ze geen spreektijd aan. Het is dus zeker geen opgelegd pandoer dat iedereen naar de microfoon moet grijpen. Ik vind het juist interessant om met een land als Roemenië te spreken over de vraag wat capaciteitsopbouw in Moldavië of Mozambique betekent. Die dimensie vind ik interessant. Ook vind ik het interessant om te onderzoeken hoe je gebruik kunt maken van de geschiedenis van al die landen ten behoeve van de toekomst van de internationale samenwerking. In vorige werkkringen heb ik in internationale netwerken met de hele wereld om de tafel gezeten. Dat vond ik van groot belang. Nogmaals, ik hoop op een gelegenheid om over een jaar nog een keer met de Kamer hierover te debatten. In ieder geval hebben de bijeenkomsten die ik tot nog toe heb meegemaakt en de contacten die tot nog toe zijn gelegd, onder andere met de Letse collega die mij vroeg hoe wij hierin samen kunnen optrekken, mij geleerd dat efficiency een groot goed is maar dat diversiteit zeer zeker ook zijn waarde kan hebben.

De heer Smaling heeft ook gevraagd wat er tegen goed functionerend maatwerk is. Niks natuurlijk. Dat is zeker een belangrijk uitgangspunt, maar waarom zou maatwerk niet kunnen passen in het concept van Joint Programming. Ik zie daar geen tegenstelling tussen. Ik zie ook dat Joint Programming helpt om versnippering te beperken, wat voor de ontvangende landen van eminent belang is.

Ik zal kort ingaan op de vijf suggesties die senator Smaling heeft gedaan. Met de suggestie om noodhulp te poolen werd er een interessant huwelijk gesloten door de woordvoerders van de VVD en de SP. Ik vroeg mij af of ik links, rechts of helemaal niet werd ingehaald. Ik denk dat laatste, want ik vind het poolen van noodhulp niet zo'n goed idee.

Er is nadrukkelijk gezegd dat humanitaire hulp een gedeelde competentie is. Ik wil daar graag aan vasthouden. Nederland draagt aan een groot deel van het budget bij in de vorm van ongeoormerkte bijdragen aan internationale organisaties, zodat die dat naar bevind van zaken flexibel en on time kunnen inzetten. De Europese Commissie geeft als gevolg van Europese regelgeving geoormerkte bijdragen. Ik vind het wel goed om deze systemen te behouden. Dat laat onverlet dat Commissaris Georgieva en ik met enige regelmaat contact hebben over de crises die zich voordoen in de wereld om ervoor te zorgen dat we een zelfde informatiepositie hebben.

Ik kom op het inzetten op infrastructuur. Kiezen is verliezen. Ik kan nu wel een heel ingewikkeld betoog houden over de reden waarom

infrastructuur wel of niet belangrijk is, maar dat doe ik niet, want dat zou niet waarachtig zijn. Er is gekozen voor een bepaalde inzet van de EU op het gebied van OS. Democratisering en goed bestuur vormen één pijler. Een ander thema is duurzame, inclusieve ontwikkeling. We spraken er al eerder over. De focus op die thema's hebben we verwelkomd. Als infrastructuur daar een plek in heeft, en daar kunnen wij ons van alles bij voorstellen, dan is dat prima, maar niet als separaat punt.

Ik voel zeer veel sympathie voor het ondersteunen van de Afrikaanse Unie en andere regionale blokken. Ik denk dat dit belangrijk is, ook in relatie tot andere blokken die zich vormen, zoals de EU. Ik zal mij er zeer voor inzetten om dat te faciliteren en te bevorderen.

Als ik het mij goed herinner, vroeg senator Smaling of visakwesties door EU-delegaties kunnen worden afgehandeld. Nederland is daar een groot voorstander van. Wij vinden het belangrijk dat bepaalde consulaire taken overgeheveld kunnen worden, ook uit efficiencyoverwegingen. De eerlijkheid gebiedt mij wel te zeggen dat niet alle lidstaten daar even warm voor lopen. Dat wil niet zeggen dat wij onze inzet moeten verminderen, maar ik zou wel de verwachting enigszins willen temperen, want het gaat niet snel. Het gaat een beetje met horten en stoten, maar wat we kunnen doen, gaan we zeker doen.

Ik kom op het Cariforum. Het is een lang onderhandelingstraject, maar het verdient geen lange interventie, gelet op de klok. Ik wil er toch een paar dingen over zeggen in antwoord op opmerkingen en vragen van de senatoren, die daarbij hebben stilgestaan. Het is belangrijk dat het verdrag gesloten is. Het verdrag is opgehangen aan het Verdrag van Cotonou, zeg ik in antwoord op de vragen en opmerkingen daarover. Daarbij wordt de comprehensive approach gewaarborgd. In het agreement zelf is ook een aantal duurzaamheidselementen opgenomen. Bepalingen rondom mensenrechten en democratische principes, waarover senator Schrijver sprak, worden zeker ook geadresseerd. Als het nodig is, worden die passende maatregelen zeker genomen. Het gaat hierbij om de ultieme remedie. Daar zijn wij het ongetwijfeld over eens.

Nederland heeft zich hardgemaakt voor een zo ontwikkelingsvriendelijk mogelijk akkoord, zoals ik al zei. Er is sprake van asymmetrie in de liberalisatie. Er zijn ruime overgangperiodes en goede oorsprongregels. Wij vinden dus dat we tevreden kunnen zijn. Er zit ook een herzieningsclausule in. Om de vijf jaar is het moment daar. Mocht er iets zijn waar Cariforum ofwel de EU van zegt dat het geredresseerd moet worden, gegeven de evolutie en de tekenen des tijds, dan is daar tijd voor.

Senator Smaling vroeg nadrukkelijk hoe het gaat met de andere regio's. Dat is een vraag die wij ons allemaal stellen. Formeel valt het punt misschien buiten het bestek van het akkoord, maar toch wil ik er iets over zeggen. Bij het Cariforum is het goed gelukt. Met de andere regio's verloopt het moeizaam. Ik zal er niet omheen draaien. Het idee

was dat we in 2008 met al die regio's een verdrag zouden hebben gesloten, maar dat is niet zo. In sommige regionale configuraties loopt het beter dan in andere. Het is waar dat in sommige configuraties de verschillen tussen de landen groot zijn. Er zijn soms ook andere belangen. Voor een laagontwikkeld land dat onder het Everything but Arms agreement valt, is er niet per se een incentive om voor het eigen land een EPA aan te gaan. Misschien is die incentive er overigens wel in het grote verband, maar niet voor je eigen land.

Hierbij speelt ook wel de kwestie van ownership: voelen die 78 landen wel genoeg ownership? Ze hebben zich wel aan het EPA gecommitteerd. Ze weten waar ze voor hebben getekend. In de onderhandelingen kunnen allerlei effecten die men niet zou willen, worden gemitigeerd. Dat zien we bij het Cariforum. Maar wij hebben daar toch nog wel een weg te gaan. Er zijn natuurlijk een aantal interim-EPA's afgesloten. Op basis daarvan heeft men tariefvrije toegang tot de EU-markt gekregen. We hadden echter wel wat meer stappen willen zetten. Met zuidelijk Afrika zijn we ver gevorderd. Dat is ook een kwestie van politieke wil van met name Zuid-Afrika.

Wij vinden dat er nog steeds een realistisch zicht is op het afsluiten van die agreements. Daarmee zeggen we enerzijds dat wij nog zeer de wil en de inzet hebben. Anderzijds zeggen we dat we die wil en die inzet niet kunnen opdringen. Dat hoort zo, hoe vervelend we het misschien ook wel vinden. Dat hoort immers bij het gedeelde ownership dat we zouden willen zien.

Ik nader het einde van mijn betoog. Ik wilde graag recht doen aan de buitengewoon interessante inbreng van de senatoren. Naar mijn beste weten heb ik dat gedaan. Ik dank hen nogmaals hartelijk voor hun geïnformeerde, uitdagende en prikkelende inbreng in eerste termijn.

De voorzitter: Dank u wel. Wij zijn toe aan de tweede termijn van de Kamer. Ik verzoek beide heren om staccato de punten aan te halen die men nog gemist heeft, zodat we binnen korte tijd de zaak kunnen afwikkelen.

**

*N

De heer Schrijver (PvdA): Voorzitter. Allereerst dank ik de minister voor de uitvoerige antwoorden en het enthousiasme waarmee zij haar ambt vervult. Ik dank haar ook voor het enthousiasme waarmee zij ons nader inlichtte over haar ervaringen in Ethiopië.

Ik denk dat alle vragen over de Economische Partnerschap Overeenkomsten adequaat zijn beantwoord. Dat tweede wetsvoorstel hoeft wat mij betreft dus in tweede termijn niet zo nodig uitvoerig te worden besproken. Ik wil wel een paar kanttekeningen maken bij het eerste wetsvoorstel inzake de herziening van het partnerschapsverdrag van Cotonou. Het gaat daarbij om de toekomst van het verdrag en de herziening in 2015. Ik denk dat we kunnen

vaststellen dat het juist ook vanuit Europa altijd interessant is geweest om eens in de vijf jaar die overeenkomsten aan te passen. 2015 komt er al heel snel aan. Ik zucht met de minister een beetje mee, zo van: moeten we daar nu alweer aan beginnen? Maar goed, in 2005, na 9/11, na de totstandkoming van het statuut inzake het Internationaal Strafhof en na de oorlog in Irak is het ook een heel zinvolle herziening geweest. Wij hebben gezien dat van Europese zijde allerlei zaken werden ingebracht. Ontwikkelingslanden die ook geconfronteerd werden met terrorismebedreiging, hebben hun ervaringen eveneens ingebracht.

De herziening in 2010, die we vandaag bespreken, is eigenlijk veel beperkter. Ik denk dat wat eraan toegevoegd is, nuttig is gebleken. Ik kan mij voorstellen dat de Nederlandse regering denkt: die millenniumontwikkelingsdoelen hebben een looptijd tot 2015; we gaan praten over de internationale ontwikkelingsagenda van na 2015, waar in het kader van zowel de Verenigde Naties als de Europese Unie zo hard aan wordt gewerkt. Commissaris Piebalgs is immers lid van het UN High Level Panel.

Ik kan me ook voorstellen dat we het beginsel van de responsibility to protect beter proberen te verankeren. Dat is nu gelukkig twee keer goed in praktijk gebracht, namelijk ten aanzien van Libië en Ivoorkust. Ten aanzien van Syrië wacht het echter nog zo jammerlijk op uitvoering. Überhaupt is de politieke constellatie veranderd. Denk aan de Arabische Liga, de Golfstaten, die na de Arabische lente heel anders denken dan vroeger weleens het geval was, en de Afrikaanse Unie, die daarin voor een groot deel meegaat. Dat zou eigenlijk ook zijn beslag moeten hebben in de herziening die zal plaatsvinden in 2015. Onze fracties -- ik denk dat ik opnieuw namens alle vier mag spreken -- voegen daaraan ook nog de LGBT-rechten toe. Dat is de vorige keer niet goed gelopen. Er is toen geen overeenstemming over gekomen. We zouden het waarderen als dat opnieuw wordt ingebracht. Intussen hebben we ook de heel interessante Agenda for Change van de EU-commissaris. Wellicht kan de minister daaraan nog een en ander ontnemen.

Ik kom nog even terug op een meer politieke punt. De minister zei: ik wil een paradigmaverandering. Ik vind dat altijd nogal grote woorden, zeker ook op een beleidsterrein waar we dat woord met de regelmaat van de klok gebruiken. Maar goed, iedere minister heeft recht op zijn of haar eigen paradigma. Ik hoop echter niet dat het "beyond aid" is, wat in het Nederlands letterlijk "de hulp voorbij" is. Ik hoor de minister namelijk ook vaak zeggen: het is én hulp én handel én investeringen. Dat was bij veel van haar voorgangers -- van Jan de Koning via Pronk en Agnes van Ardenne naar Koenders en Knapen -- eigenlijk ook al zo. Dat zijn constante kenmerken van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid, die onze vier fracties heel belangrijk vinden. Ik hoop dat de minister in plaats van "de hulp voorbij" bedoelt: "next to aid". Dan zitten we met zijn allen op één lijn.

De minister noemde ook de herziening van de ODA-criteria, de kwaliteitscriteria van de OECD, die overigens uit de jaren zeventig stammen. Natuurlijk is het goed om die met een zekere regelmaat goed onder de loep te nemen, maar het kan ook een doos van Pandora zijn. Is de minister zich daarvan bewust? Er zijn namelijk diverse landen die dolgraag ook niet-geïnde rente, niet-afgeloste leningen, de kosten van militaire missies of de levering van wapens -- Italië heeft dat diverse keren geprobeerd -- onder de ODA-uitgaven brengen. Ik mag toch namens de vier fracties verwachten dat dat niet de bedoeling van de minister is.

Ik vraag de minister ook of haar inzet voor die verandering van de ODA-definitie tot de kwaliteitscriteria beperkt blijft. Of wil ze ook het kwantiteitscriterium van de Verenigde Naties, ingezet door de grote Nederlandse econoom Tinbergen, ter discussie stellen? De minister kent de motie-Kox van de Eerste Kamer daarover. Ze kent uit de uitstekende DAC-rapportage ook de opgaande lijn. Nederland heeft zich jarenlang, decennialang internationaal voor het streefcijfer 0,7 ingezet. In het Verenigd Koninkrijk zien we het nu omhooggaan; men poogt daar oprecht om dat streefcijfer te bereiken. Ik zou het vreemd vinden als uitgerekend Nederland daar dan afbreuk aan zou willen proberen te doen. Ik kan me voorstellen dat we in deze situatie op dit punt internationaal wat zwijgzaam zijn totdat we het niveau hebben bereikt waarop we ons weer kunnen veroorloven om naar de 0,7 terug te keren.

Er zijn nog veel meer andere punten te noemen, maar dat doen we een andere keer. We verheugen ons op het kennismakingsgesprek dat we binnenkort in de commissie BDO met de minister zullen hebben. Dan komen we graag nog op een aantal punten terug.

*N

De heer Smaling (SP): Voorzitter. Veel dank aan de minister. Het is fijn om hier de gelegenheid te hebben om voor het eerst met haar de degens te kruisen. Het is erg fijn dat zij iemand is die een uitgebreide kennis van de sector heeft. Dat is altijd heel prettig. Dan weet je dat je met iemand praat die daar ook heeft rondgelopen en weet hoe het deel van de wereld waarover we het hebben, eruitziet en in elkaar zit.

Ik heb nog een paar dingen die me zijn opgevallen in de beantwoording van de minister. Het eerste punt betreft de noodhulp. Het noodhulpvoorbeeld is een beetje geboren uit het idee dat noodhulp helaas steeds meer structureel begint te worden. Wat "emergency" was, wordt echt structureel. In die zin zou noodhulp meer een prominente inspanning zijn om een vangnet te creëren. Daar horen bijvoorbeeld ook buffervoorraden van voedsel bij. De rafelranden van Afrika en andere continenten hebben steeds vaker te maken met droogte, heftige overstromingen en sprinkhanenplagen. Of klimaatverandering nu optreedt of niet, je ziet dat het aantal extreme situaties toeneemt. Dat is

aantoonbaar het geval. In die zin zou ik het zinnig vinden om, als je dan toch iets wilt met een EOF, dan dat gezamenlijk te doen.

Het tweede punt betreft de tomaten. Dank dat het zo aansprak. Dat vind ik fijn. Het had twee dimensies. Aan de ene kant is er het feit dat zo'n reisje van een tomaat, van het Mossi-plateau naar Kumasi, zo veel formele en informele transactiekosten met zich brengt, nog los van het feit dat je dan met een wat slappe tomaat uiteindelijk in Ghana komt aanzetten. Aan de andere kant is er het punt van de regionale handel, namelijk het gat tussen de lokale handel en de wereldhandel. Dat zijn de twee zaken die altijd zo de aandacht krijgen. In West-Afrika bijvoorbeeld, heeft het International Food Policy Research Institute, een van de CGIAR-instellingen, berekend wat het potentieel is om bijvoorbeeld de rijstteelt uit te breiden, maar ook wat voor de hele dierlijke sector de potentie is voor kleine kippen en andere kleine dieren maar ook rundvee in de Sahel en wat dat kan betekenen voor de groeiende steden in het zuiden. Als je het laat zoals het is, zul je straks in alle fastfoodtentjes in Accra en Abidjan Argentijns vlees kunnen eten. Wil je dat men in de regio lokaal profiteert van de mogelijkheden die de landbouw biedt, dan moet je de regionale handel apart benoemen en bekijken wat daar mogelijk is. Op dat punt heeft de Europese Unie echt een meerwaarde.

Het derde puntje is de 0,7%. Collega Schrijver heeft het ook nog gememoreerd. De minister heeft dit getal niet genoemd. Op een gegeven moment kun je over zo'n drempel zeggen: wat is 0,7%? De minister, iedereen weet hoeveel tijd en moeite het kost om de internationale gemeenschap consensus te laten bereiken over een bepaalde drempel. Dan kun je zeggen dat de situatie veranderd is, dat het niet meer actueel is en dat we de ODA-criteria opnieuw tegen het licht moeten houden, maar het vergt heel veel inspanning om landen op zo'n geaccepteerd niveau te krijgen, in dit geval 0,7%. We hebben met de millenniumdoelen het halveren van de armoede gehad en we hebben ook onze eigen 3%-norm. Ik ben er bang voor dat die 0,7% wordt losgelaten. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Ik wil van de minister horen wanneer volgens haar die 0,7%, die hier door een grote meerderheid per motie is ondersteund, weer in beeld is.

Ten aanzien van de EPA's, ten slotte, heeft de minister heel ruiterlijk toegegeven dat het niet hard gaat. De zorgen daarover worden hier breed gedeeld. Dat heeft mij doen besluiten om een motie in te dienen. Ik verzoek de voorzitter deze motie voor te lezen, als hem dat tenminste lukt, met of zonder bril.

*M

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Europese Unie Economic Partnership Agreements (EPA's) wenst te sluiten met de landen in Afrika, het Caraïbisch gebied en

de Stille Oceaan (ACP) die profiteren van het Europees Ontwikkelingsfonds;

overwegende dat dit proces de ACP-regio's eerder verdeelt dan bindt gezien het feit dat niet elk ACP-land binnen een regio een "minst ontwikkeld land" is;

constaterende dat "minst ontwikkelde landen" weinig interesse zullen hebben een EPA aan te gaan omdat het alternatief van tariefvrije toegang tot de EU-markt reeds bestaat;

constaterende dat de lidstaten van de Europese Unie, de Verenigde Staten van Amerika en zeer veel Aziatische landen pas na een lange periode van marktbescherming en opbouw van eigen productiecapaciteit de buitengrenzen hebben geopend;

verzoekt de regering, te bepleiten dat bij de voorziene herziening van de partnerschapsovereenkomst van Cotonou in 2015 de ACP-landen en economische regio's meer tijd krijgen om naar een gelijk speelveld met de rest van de wereldeconomie toe te werken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Smaling, Schrijver, Reuten, De Lange en Ganzevoort.

Zij krijgt letter D (32799).

**

*N

Minister Ploumen: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun hartelijke woorden. Ik kijk zeer uit naar onze nadere kennismaking in een wat informelere setting, hoewel ik deze formele setting ook zeer waardeer. Uit de opmerkingen in tweede termijn heb ik genoeg gesprekstof gekregen.

Senator Schrijver en senator Smaling hebben gesproken over de ODA-definitie en kwaliteit en kwantiteit. Senator Schrijver heeft gelijk als hij zegt dat er altijd een doos van Pandora is. Soms helpt het als die opengaat en soms niet. Dat heeft ook lang de terughoudendheid van niet alleen Nederland, maar ook van andere landen verklaard om daar toch niet aan te beginnen, ondanks het feit dat er inhoudelijk voldoende redenen te zijn om voor een andere definitie te pleiten. Ik heb het daarbij niet per se over een ruimere of juist een smallere definitie, maar over een andere definitie die past bij de problemen en de relaties die zich in deze tijd ontwikkelen. De stap is echter gezet en die drempel is men over. Nederland heeft samen met Duitsland het DPM gevraagd te onderzoeken of er aanleiding is om opnieuw naar de criteria te kijken. In december is tijdens de meeting van OESO-DAC besloten om daar in dat gremium naar te kijken, mede op basis van de EDBM-studie, die toch uit onverdachte hoek komt. Ik vind dat moment belangrijk, omdat we kijken

naar 2015 en verder. Dan moet er een nieuwe agenda zijn die daarbij past.

Het debat zou mijns inziens allereerst gaan over kwalitatieve criteria. Ik zeg anderen na dat veiligheid daarin ook een rol zou moeten krijgen, nog even los van de vraag welke veiligheid. Ik zou het human security noemen, maar daar kunnen we het debat over voeren. Ook ben ik van mening dat er ruimte moet zijn voor andere, innovatieve financieringsvormen. Iedereen, waar ook ter wereld, die wil bijdragen aan ontwikkeling moet daar de kans toe krijgen. Dat zie ik ook heel graag terug in de statistieken en als ik het woord "statistieken" in de mond neem, gaat het natuurlijk ook al gauw over kwantiteit.

Naar mijn mening moet een definitie criteria bevatten die zowel kwalitatief van aard zijn als kwantitatief. Een nieuwe definitie, die bij nieuwe problemen hoort, vraagt ook om een nieuwe heroriëntatie op zowel kwaliteit als kwantiteit. Ik vind dat Nederland zelf een actieve rol moet spelen in dat debat. Ik zal dat zeker doen en ik kijk ook uit naar de gesprekken die ik met de leden van de Eerste Kamer in dit verband dan wel in informeel verband daarover zal hebben. Het zal echter een exercitie zijn die niet in een week is afgerond.

Ik was blij dat senator Smaling de tomaten opnieuw aan de orde stelde om te benadrukken hoe belangrijk het regionale perspectief van de handel is. Ik kan het niet genoeg met hem eens zijn. 75% van de Nederlandse handel vindt plaats binnen de EU. Dat zou je de landen in de andere regio's ook gunnen, ook al omdat je daarmee de diversiteit van de economische sectoren zeer bevordert. Ik ben het daar dus zeer mee eens.

In het kader van noodhulp is gesproken over "resilience". Het opbouwen van een vangnet is buitengewoon belangrijk. De EU heeft daar ook het Share-programma voor, dat vooral is gericht op de Hoorn van Afrika. Ik spreek daar echter graag op een ander moment verder over, omdat ook de overgang tussen noodhulp en structurele hulp diffuser wordt. Daarmee leidt het soms tot betere resultaten, maar misschien soms ook tot bijeffecten die we niet zouden willen. Dat lijkt me een goed gesprekspunt voor een informeel samenzijn, als senator Smaling dat ook goed vindt.

Senator Schrijver zei mij de herziening in 2015 niet meteen af te schrijven. Ik zeg dat graag toe. Ik wil hier geen verwachting wekken dat het zeker zal plaatsvinden. Ik zie ook wel een trickling-downeffect van onderhandelingen over de herziening van de Overeenkomst van Cotonou naar de kwesties van 2015, dat wil zeggen naar veiligheid, mensenrechten en rechten van homo's. Dat zou wel eens een mooie spill-over kunnen hebben. Ik schrijf het dus niet meteen af, maar ik ben wat terughoudend om de redenen die ik eerder al noemde.

Ik durfde het woord "paradigma" hier alleen maar in de mond te nemen, omdat een van de woordvoerders dat ook deed. Ik dacht: dan ik ook maar. Ik ben niet zo van de grote woorden, maar wel van ideeën en effectiviteit. Maar het klinkt altijd mooi: een paradigmaverandering. Dat is het

natuurlijk voor een deel ook zeker, omdat het de zaak veel meer in samenhang beziet.

Ik wil nog even ingaan op het aid-stukje van de aid, trade and investment-paradigma. In fragiele staten – contexten -- dreigt natuurlijk het gevaar dat het de getto's van de wereld worden, dat wil zeggen plekken waar niemand zich meer mee wil engageren en waar niemand ook meer naartoe wil. Ik woon zelf in een stadsdeel in Amsterdam waar we ook stukjes hebben gehad, waarin dat aan de orde was. Nu is dat gelukkig niet meer het geval. Dat gun je niemand en dat mogen we ook niet laten gebeuren. Ook daar is hulp aangewezen, maar ook daar is de verbinding met trade. Ik noem bijvoorbeeld Oostelijk Congo. Nederland steunt een initiatief om conflictvrije tin uit mijnen te halen. Daar komt dat natuurlijk bij uitstek heel erg samen.

Ik kom op de motie. Voor zover ik weet, is het altijd goed als de minister op een motie reageert.

De heer Schrijver (PvdA): Kan de minister nog ingaan op mijn vraag of het begrip "beyond Aid" verstaan moet worden als "next to" aid, trade and Investment"? Ik wil haar niet de Kamer uit laten gaan met een pleidooi voor "de hulp voorbij".

Minister Ploumen: Ik zeg het niet om ervan af te zijn, maar "beyond aid" is misschien wel het nieuwe paswoord. Ik zag het in onverwachte hoek, namelijk bij CID en anderen, verschijnen. Ik wil het zo begrijpen dat het beyond de traditionele opvatting van aid is, waarbij de relaties helaas niet altijd gelijkwaardig zijn. De inzet is met name gericht op sociale sectoren, terwijl wij ook in EU-perspectief toch veel breder willen kijken. Mijn agenda is aid, trade and investment. Deze agenda doorbreekt ook het wij/zij-denken. Dat vind ik er zo belangrijk aan.

Het gaat namelijk over ons allemaal. Wij zijn daarbij allemaal betrokken en wij hebben daar een rol in. Er zijn belangen af te wegen. Dat wordt niet gemakkelijk, maar het moet wel.

Ik heb de motie gelezen. Gaat het om de herziening waarover wij nu spreken of mag ik het begrijpen als de volgende ronde van herziening, waarvan niet zeker is dat wij die zullen krijgen? Ik begrijp dat dit laatste het geval is. Ik heb al eerder gezegd dat het belang van een gelijk speelveld, van goed kijken naar de ontwikkelingsfasen die landen doormaken en een temporisering en eventueel een beperking of juist een uitbreiding van de inhoud van de verdragen, daarbij horen. Dat lijkt mij aan de orde. Wij zagen dat ook bij het Cariforum-verdrag.

Het is wel van belang om te benadrukken dat het een verdrag is tussen twee partijen, tussen de EU en de ACS-landen. Het is aan hen om het tempo van de onderhandelingen te bepalen en de verwachtingen daarbij te managen. Ik steun de inzet van de motie. Die ziet men terug bij de inzet die wij hadden bij het Cariforum. Ik kan echter niet beloven dat er een herziening komt in 2015.

De heer Smaling (SP): Ik neem zonder meer aan dat de minister dat niet kan beloven. Je ziet echter dat West-Afrikaanse presidenten kwaad zijn omdat ze geen m.o.l. zijn en buurlanden wel. Je speelt een regio uit elkaar. Ghana, Ivoorkust en Nigeria hebben in dat geval een andere status dan de andere West-Afrikaanse landen. Dat is heel kwalijk geweest. Ik hoop dat de minister de motie zo leest dat zulks wordt tegengegaan en dat de minister in Brussel bepleit dat landen en regio's die er nog niet aan toe zijn de gelegenheid krijgen om het rustiger aan en op hun manier te doen.

Minister Ploumen: De heer Smaling zegt: laat het aan de landen over om het tempo te bepalen, niet zozeer het tempo van de onderhandelingen maar het tempo van het agreement. Over het tempo van de onderhandelingen heb ik al iets gezegd. Daarover zijn wij het zeer eens. Het tempo van het agreement ligt vast. Er wordt in Brussel onderhandeld over de duur van de interim EPA's, waarbij de Nederlandse regering zegt dat men per 1 januari 2014 acht jaar de tijd heeft gehad en dat dat voldoende is geweest. Daar wil ik aan vasthouden.

Over de inhoudelijke inzet heb ik al gezegd dat dat ik mij wil inzetten voor het zoeken naar manieren om een gelijk speelveld te creëren. Het is echter de vraag of dat nu al onderdeel kan zijn van een eventuele herziening in 2015. Het staat voor mij als een paal boven water dat, wat er ook gebeurt na 2020, de heer Smaling en ik het zeer eens zijn over de inhoudelijke inzet. Of er een herziening komt in 2015 en of die al zo ver kan gaan, kan ik niet toezeggen. Wel zeg ik graag toe dat ik daarover in gesprek blijf met deze Kamer.

De heer Smaling (SP): Er moet geen onduidelijkheid ontstaan. De teneur van de motie is dat je ACS-landen geen EPA's door de strot duwt als zij zelf vinden dat zij meer tijd nodig hebben om een gelijk speelveld te bereiken. Dat is de essentie van de motie.

Minister Ploumen: Dan vallen wij terug op een van mijn eerdere opmerkingen, namelijk dat de landen zelf het tempo van de onderhandelingen bepalen. Er zijn inderdaad afspraken over interim-EPA's. Juist omdat er een gelijk speelveld moet zijn tussen de landen die in de ACS zitten en die andere die er niet in zitten, willen wij dat gelijke speelveld ook creëren. Het gaat niet alleen tussen ons, maar ook tussen de landen die onder dat "Everything but arms" agreement vallen, dat breder is dan de ACS. Ik zit nogal in mijn maag met die ongelijkheid. Die is juist de reden dat landen uit elkaar worden gespeeld. Ik ben dus niet zo voor interim-agreements. De ACS-landen zitten zelf aan de knuppel bij het tempo van de onderhandelingen. Ik vind de inzet van Nederland en de EU, rekening houdend met de ontwikkelingsfase van die landen, keurig. Ik zie geen enkele reden waarom dat de komende jaren zal veranderen.

De heer De Vries (PvdA): Wat is het advies van de minister over de motie?

Minister Ploumen: De verwarring is vervelend. Als ik zeg dat ik niet kan beloven dat er in 2015 een herziening komt, is het een beetje gratis om uitspraken te doen over de inzet van die herziening.

De heer Schrijver (PvdA): De vraag van senator De Vries is terecht. Ontraadt de minister de motie, laat zij het oordeel aan de Kamer over of gaat zij de motie uitvoeren?

Minister Ploumen: De laatste optie vervalst. Ik kan wel zeggen dat ik de motie ga uitvoeren, maar ik weet niet of die herziening er komt. Ik ontraad de motie, omdat het niet verstandig is om beloften te doen die je niet kunt waarmaken. De inhoudelijke inzet, een level playing field zowel tussen landen in het zuiden als tussen de EU en landen in het zuiden, is niet alleen de inzet van de senatoren Smaling en Schrijver, maar ook van deze minister.

De heer Schrijver (PvdA): Ik probeer te hulp te komen. De opvattingen liggen volgens mij niet ver uit elkaar. Ik doe een beroep op mijn collega Smaling om het woord "voorziene" voor het woord "herziening" op te nemen. In het verdrag van 2000 is voorzien dat er eens in de vijf jaar een herziening komt. Als de partijen samen tot de conclusie komen dat er niets te herzien valt, hoeft die niet door te gaan.

De voorzitter: Dat woord staat er. Er staat: "te bepleiten dat voor de voorziene herziening ...".
**

De heer Schrijver (PvdA): Dan doe ik een beroep op de minister om goed nota te nemen van het woord "voorziene", dat overigens in mijn eigen handschrift is toegevoegd als eerder amendement bij de motie-Smaling. Het is voorzien en dat betekent niet dat de minister dat moet laten gebeuren.

Minister Ploumen: Hartelijk dank. Als ik het zo mag lezen dat, als herziening plaatsvindt, ik mij daarvoor inzet, doe ik dat graag. Men moet mij er echter niet aan houden dat wat voorzien is, daadwerkelijk gaat gebeuren in het kader van deze agreements, maar dat geldt misschien ook voor het leven in het algemeen.

De voorzitter: Zo is dat.
**

Minister Ploumen: Dan kan ik de motie zien als ondersteuning van beleid.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik kom tot afhandeling van de wetsvoorstellen. Ik constateer dat stemming wordt verlangd over beide wetsvoorstellen. Ik wijs de leden erop dat de motie los van de twee voorstellen kan worden gezien. Wij stemmen volgende week over de beide voorstellen en over de motie. Ik dank de minister voor haar aanwezigheid en haar antwoorden.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet van 6 maart 2003, houdende bepalingen met betrekking tot het toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten (31766).

De beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter: We zijn toe aan de beantwoording door de regering. Ik geef het woord aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

*N

Staatssecretaris Teeven: Voorzitter. Dank voor de inbreng van de drie leden die vandaag het woord hebben gevoerd en van de andere leden die met een schriftelijke inbreng bij de totstandkoming van het wetsvoorstel zijn betrokken. Dank ook voor de lof die de heer Franken mij heeft toegezwaaid als voormalig lid van de commissie-Gerkens. Ik stel dat buitengewoon op prijs.

Mevrouw Duthler maakte een opmerking over het tijdsverloop. Als ik haar goed begreep, bedoelde zij dat de staatssecretaris wel wat meer tempo had mogen maken. Dat trek ik mij altijd graag aan, ware het niet dat ik vanaf oktober 2010 alle mogelijke moeite heb gedaan om zoveel mogelijk tempo te maken met dit wetsvoorstel. De Tweede Kamer heeft lange tijd -- laat ik het maar recht door het midden zeggen -- niet zoveel trek gehad om aan het voorstel te beginnen. Pas toen er meerdere incidenten waren rondom het auteursrecht, kwam er wat tempo in de zaak. Het was een bijkomend voordeel dat toen het tempo er een beetje in kwam. De Eerste Kamer heeft een langdurige worsteling gehad die ik zelf ook enige tijd had: moeten we nu wachten op het voorstel voor de Europese richtlijn? Komt die richtlijn wel of niet en in hoeverre moeten we daar bij het tot stand komen van dit wetsvoorstel rekening mee houden? Ik ben niet zo optimistisch over de vraag of er snel een product uit Europa komt. Ik denk dat het nog wel een aantal jaren op zich kan laten wachten, want er is veel verdeeldheid over het onderwerp. Ik denk dat het goed is om dit vooraf te zeggen.

Op de dag af tien jaar geleden, op 6 maart 2003, kregen we de huidige Wet toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten. Daarmee kregen we voor het eerst een college dat toeziet op het functioneren van de cbo's. Het is goed dat het college er is gekomen. De collegevoorzitter volgt deze behandeling ook.

De ervaring sindsdien leert ons drie zaken, namelijk dat het toezicht hard nodig was, dat het te selectief was omdat de meerderheid van de cbo's, namelijk de cbo's die op vrijwillige basis werken, buiten het toezicht viel, en dat het instrumentarium van het college veel te beperkt is om het toezicht adequaat uit te kunnen voeren. Het college kan nu alleen een advies en een aanwijzing geven, maar staat daarna met lege handen. Al in het najaar van

2006 heeft het college om betere sanctiemogelijkheden gevraagd. Volgens mij is het daarom terecht een breed gedragen wens geweest van de Tweede Kamer en het kabinet om het toezicht op de cbo's te moderniseren en de transparantie van de cbo's te vergroten. Een sterker en breder toezicht vergroot het vertrouwen in het auteursrecht. De werkzaamheden van de commissie-Gerkens onderstrepen dit. De heer Franken heeft hierop gewezen.

Het uitgangspunt van de regering is dat de cbo's zich op hun kerntaken concentreren: correcte inning, zorgvuldig beheer, en tijdige en juiste verdeling van de gelden. Dat is waar het om gaat. Collectieve beheersorganisaties zouden zich bewust moeten zijn van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en daar ook naar handelen. Ik denk dat auteurs, artiesten, burgers en bedrijven daar recht op hebben. Het betekent ook meer efficiency, meer transparantie en dat vind ik vanzelfsprekend voor een sector die in 2011 een budget had van ruim 350 miljoen euro. Dat kan niet iedereen zeggen in deze tijd. Niet elke organisatie heeft zo'n groot budget.

Het wetsvoorstel berust in wezen op zes pijlers. Ik haal ze maar even aan: meer verantwoording, bezoldigingsnormering en good governance voor de cbo's; een doelmatiger inning, beheer en verdeling van de gelden; een grondslag voor stroomlijning van het beheer in de toekomst als zelfregulering niet slaagt; toezicht op de organisaties van vrijwillig collectief beheer, zoals Stemra, NORMA en Videma; een krachtiger college dat, zoals het in de Tweede Kamer weleens wordt genoemd, forse tanden moet krijgen; een college dat vooraf toezicht op eenzijdige tariefstijgingen uitoefent en via dwangsommen en boetes corrigerend kan optreden en tot slot een onafhankelijke geschillencommissie voor een snelle en gespecialiseerde afdoening van individuele tariefkwesties achteraf.

Naar mijn oordeel is met het wetsvoorstel een goede balans gevonden tussen de noodzaak van beter toezicht, het belang van collectieve beheersorganisaties, ruimte voor zelfregulering en de wensen van het betalende bedrijfsleven. Het college van toezicht krijgt hiermee de instrumenten om erop toe te zien dat de cbo's hun werk goed doen en waar nodig verbeteren. Zelfregulering kan wat mij betreft voorop staan, maar als dat niet gebeurt, is er een grondslag om op te treden bij AMvB. Daar schept dit wetsvoorstel de mogelijkheden voor. Dat brengt mij bij de beantwoording van de vragen van de drie sprekers zoals zij gesteld hebben in eerste termijn.

De heer Franken heeft gevraagd of de bepalingen van de WNT gaan gelden voor alle topfunctionarissen van een cbo of alleen voor de leden van het adviserend orgaan en het toezicht erop. Ik kan de heer Franken geruststellen. De WNT-normen gaan gelden voor alle topfunctionarissen van een cbo en dat zijn de leden van de uitvoerende, adviserende en toezichthoudende organen, de hoogst ondergeschikten of leden van de groep hoogst ondergeschikten aan dat orgaan en degenen die

belast zijn met de dagelijkse leiding van de cbo. Hieronder vallen de bestuurders, directeuren en leden van de ledenraad. Ik verwijs hiervoor naar artikel 25 a, lid 1, onderdeel a.

De heer Franken en mevrouw Duthler hebben gevraagd hoe ver het preventief toezicht van het college tot modelovereenkomsten zich moet uitstrekken. Mevrouw Duthler vroeg expliciet of het niet in strijd is met de contractsvrijheid. Ik wijs erop dat het college deze bevoegdheid ook onder de huidige wet al heeft, volgens artikel 3, lid 1, onderdeel c. Het is dus een integrale herformulering in de wet. Met betrekking tot artikel 3 is het in het huidige wetsvoorstel gekomen. Waar praten we concreet over? Waar kan het college invloed op uitoefenen? Het gaat om verdeelreglementen, overeenkomsten waarbij verdeelorganisaties worden aangewezen, en om standaard licentieovereenkomsten. Het college toetst of zij voldoen aan de algemene op cbo rustende kwaliteitscriteria. Het gelijkheidsbeginsel en het feit dat voldoende rekening gehouden moet worden met de belangen van gebruikers en betalingsplichtigen, maken daar een belangrijk onderdeel van uit. De contractsvrijheid is hier volgens mij niet in het geding, want die vindt zijn grenzen in de wet. Dat hebben we hier duidelijk omschreven.

De heer Franken heeft gevraagd of het toezicht vooraf door het college en achteraf door de geschillencommissie misschien te veel van het goede is. Moet het niet een geheel zijn, zo vat ik althans zijn vraag samen. Ik denk dat het gaat om twee regelingen die elkaar aanvullen en elk een eigen strekking hebben. Het preventief toezicht door het college op eenzijdig door de cbo's vastgestelde tariefstijgingen voorkomt buitensporige stijgingen van de tarieven. Het gaat om een marginale toets vooraf, waar onder meer wordt gekeken naar de proportionaliteit. Zo'n toets voorkomt onrust in de markt. Mensen worden ook niet op kosten gejaagd doordat ze in groten getale achteraf naar de geschillencommissie moeten. Een voordeel is ook dat de geschillencommissie niet wordt overspoeld met een groot aantal zaken die in feite het gevolg zijn van de tariefstijging. Je zou kunnen zeggen dat je wat prejudiciële beslissingen krijgt van de zijde van het college. Je krijgt een bandbreedte waarbinnen de geschillencommissie de zaken op individuele basis kan afdoen. De geschillencommissie daarentegen biedt betalingsplichtigen de mogelijkheid om achteraf de hoogte en de toepassing van het in rekening gebrachte tarief in het individuele geval en in de volle omvang te laten toetsen op billijkheid. Beide regelingen hebben naar oordeel van de regering een zelfstandige bestaansgrond. Voorts heeft de heer Franken gevraagd of de preventieve toetsing door het college een marginaal karakter heeft of dat het college altijd volledig toetst. Het college toetst een eenzijdige verhoging van de tarieven van een cbo marginaal. Dat vindt men terug in artikel 3, lid 4. Terecht merkt hij op dat een afwijzing alleen plaatsvindt in geval van buitensporigheid.

Dat wil zeggen: als tariefstijgingen kennelijk als onredelijk moeten worden beoordeeld. Die toetsing aan buitensporigheid is echter slechts aan de orde bij de toetsing van eenzijdige tariefstijgingen; zie artikel 3, lid 4. Daarvan is te onderscheiden de goedkeuring van bijvoorbeeld statutenwijzigingen, repartitiereglementen en standaardlicentieovereenkomsten. In die gevallen is sprake van een andere situatie. Dan toetst het college of is voldaan aan de in artikel 2 aan de cbo's opgelegde kwaliteitscriteria. Het gelijkheidsbeginsel en het goed rekening houden met de belangen van gebruikers en betalingsplichtigen zijn daarbij heel belangrijk. In die zin is de toetsing dan een andere dan bij eenzijdige tariefverhogingen.

Mevrouw Scholten (D66): Het College van Toezicht gaat eenzijdige tariefverhogingen toetsen op buitensporigheid. Gaat het niet altijd om eenzijdige tariefverhogingen? Tariefverhogingen worden toch niet afgestemd met de auteurs/makers? De cbo's leggen die tariefstijgingen toch zelf op?

Staatssecretaris Teeven: Nee ...

Mevrouw Scholten (D66): Of zie ik dat verkeerd?

Staatssecretaris Teeven: Er kan wel degelijk vooroverleg plaatsvinden met degenen die moeten betalen. Dat gebeurt ook met het bedrijfsleven. Wij hebben die discussie gehad bij de totstandkoming van deze wet. Het bedrijfsleven klaagde vaak dat de cbo's niet voldoende in overleg gingen, terwijl de bereidheid er soms wel was om te betalen. Er is dus soms wel degelijk overleg. Het is niet altijd zo dat er geen akkoord is met een tariefstijging.

De heer Franken heeft gevraagd hoe de regering de bekostiging van de geschillencommissie ziet en wat ik vind van het voorstel van VOICE hierover. VOICE vindt dat de overheid in tariefgeschillen niet alleen de vaste organisatorische kosten, maar ook de zaaksgerelateerde kosten moet dragen. Dat vind ik geen goed idee. Ik zie niet in waarom de overheid zou moeten opdraaien voor proceskosten die partijen zelf in de hand hebben. Zij hoeven tenslotte niet te procederen. Zij kunnen ook zeggen: wij komen er in goed overleg uit en wij gaan niet procederen. Hoeveel zaken er aanhangig worden gemaakt, hangt dus ook af van de cbo's en de betalingsplichtigen. Het hangt ook af van het goed overleg in de sector tussen betrokkenen. De heer Franken heeft terecht opgemerkt dat bij andere geschillencommissies de overheid de vaste organisatorische kosten betaalt en de betrokken partijen de zaaksgerelateerde kosten betalen. In het betoog van VOICE zie ik geen aanleiding om speciaal voor deze beheersorganisaties in dit concrete geval af te wijken van dat gebruikelijke stramien.

De heer Franken (CDA): Ik heb een vraag daarover in verband met de onafhankelijkheid van die geschillencommissies. Het lijkt mij geen goede zaak, wanneer zij worden betaald door één partij.

Ik neem aan dat het College van Toezicht verantwoordelijk zal zijn voor de benoeming van de leden van de geschillencommissies, dus daar is sprake van een onafhankelijkheid. Als het anders is, hoor ik dat graag van de staatssecretaris. Het punt van de zaakserelateerde kosten kan ik mij voorstellen. Wat de staatssecretaris nu echter zegt, doet mij een beetje denken aan kostendragende griffierechten. Die hebben wij gelukkig uitgebannen van het Binnenhof.

Staatssecretaris Teeven: De tijd zal moeten leren of die griffierechten helemaal zijn uitgebannen dan wel of ze nog terugkomen, zeker gezien de taakstellingen waarvoor het kabinet nu staat. Dat is echter een ander onderwerp dat u nog eens met de minister zou moeten bespreken, dus dat laat ik graag aan hem over.

De leden van geschillencommissies worden niet benoemd door het college, maar op een andere wijze. Het is gebruikelijk dat de overheid de organisatorische kosten van een geschillencommissie betaalt, dat wil zeggen de kosten om de geschillencommissie in stand te houden en te laten functioneren, en dat partijen de zaakserelateerde kosten betalen. Dat is niet vreemd; dat zie je bij heel veel geschillencommissies. Ik zou hier diezelfde weg willen volgen. Dat ontmoedigt soms ... Laat ik het anders formuleren: dat moedigt partijen ook aan om overleg te voeren over tarieven. Dat moedigt partijen niet aan om elke zaak -- ik zal niet zeggen "elk wissewasje" -- waarmee zij het niet eens zijn ogenblikkelijk voor te leggen. Wij moeten de gang naar de geschillencommissie niet al te makkelijk maken.

De heer Franken (CDA): Heel concreet, wie betaalt het gebouw met zo'n koperen plaat en een boom voor de deur? Wie zorgt ervoor dat er griffiers zijn zodat die mensen hun werk kunnen doen? Moet dat ook uit de opbrengsten per zaak komen?

Staatssecretaris Teeven: Dat moet niet alleen uit de opbrengsten per zaak komen. De overheid moet ook een bijdrage leveren; laat dat volstrekt helder zijn. Het komt dus niet alleen uit de opbrengsten per zaak. Misschien moeten wij de koperen plaat bij de voordeur voortaan weglaten, maar laten wij vaststellen dat er een pand is. De overheid en ook partijen dragen wel degelijk bij in de kosten van de geschillencommissie.

De heer Franken en mevrouw Duthler hebben gevraagd of ik mij bij de Europese onderhandelingen over het richtlijnvoorstel collectief beheer sterk zal maken om het acquis van de wet te behouden. Ja, dat zal ik doen. Met dit voorstel loopt Nederland voorop in de EU als het gaat om een modern stelsel van toezicht, transparantie en governance. De Eurocommissaris heeft kennisgenomen van het Nederlandse voorstel en heeft zich ook laten voorlichten over het voorstel dat vandaag in de Kamer ligt. Het richtlijnvoorstel kiest op veel punten dezelfde insteek als het wetsvoorstel. De voorzitter van de Europese Commissie heeft bij de voorbereiding van het

richtlijnvoorstel ook nadrukkelijk naar het Nederlandse voorstel gekeken. Van belang is dat het richtlijnvoorstel grotendeels bestaat uit minimumharmonisatie. Dat moeten wij ook niet helemaal vergeten. Dat is nog iets anders dan er een nationale kop bovenop zetten, maar er was wel degelijk ruimte voor Nederland om te doen wat het nodig achtte. Het betekent dat het richtlijnvoorstel minder ver gaat of een andere uitwerking kiest. Nederland heeft dus de mogelijkheid om bestaande nationale wettelijke regelingen te houden, ook als die verder gaan dan de richtlijn. Die ruimte zit er wel degelijk in.

De heer Franken heeft ook gevraagd of de richtlijn reden geeft om te overwegen een andere juridische vorm voor de cbo's te kiezen. Zou je bijvoorbeeld moeten kijken naar een coöperatieve vereniging? Ik steun het streven van de Europese Commissie om meer inspraak voor rechthebbenden binnen cbo's mogelijk te maken. In dat verband vind ik het het overwegen waard om te bekijken of een bepaalde rechtsvorm voldoende aansluit bij de beoogde versterkte zeggenschap van rechthebbenden. In eerste instantie zullen de aangeslotenen zelf moeten bezien of die rechtsvorm mogelijkheden biedt. Ook de stichting bijvoorbeeld biedt een aantal mogelijkheden tot inspraak. Een raad van aangeslotenen zou de weg kunnen zijn waarlangs je meer inspraak krijgt.

De heer Franken heeft naar aanleiding van artikel 18 gevraagd of het niet onbillijk is dat een boete voor een cbo uiteindelijk wordt gedragen door de rechthebbenden. De bestuurders worden gedeeltelijk benoemd door de rechthebbenden, die er belang bij hebben dat daar bestuurders zitten die de goede dingen doen voor een cbo. Het is belangrijk om dat helder te hebben. De hele strekking van de wet is nu juist preventie en zelfregulering. Daarom is een lang en oplopend traject van overleg voorzien. Dat zie je ook in de wet: eerst informeel overleg tussen het college en het cbo, dan een niet-bindend advies en daarna een bindende aanwijzing. Intussen is het zaak dat de rechthebbenden, die de bestuurders tenslotte zelf aanwijzen, strak toezicht houden op hun eigen cbo om te voorkomen dat er financiële sancties moeten worden getroffen door het college. De rechthebbenden hebben ook de taak om scherp te letten op de bestuurders van hun cbo. Als een sanctie onvermijdelijk is, zal het college, uiteraard naar gelang de omstandigheden, bij voorkeur een last onder dwangsom opleggen. Uiteindelijk betalen -- daarin heeft de heer Franken gelijk -- de rechthebbenden, maar het is wel een oplopend model, waarin steeds kan worden opgeschaald. Eigenlijk is het de bedoeling dat je niet eindigt in het eindmodel van de last onder dwangsom. Bij andere toezichthouders in Nederland is dat niet anders.

De heer Franken heeft ook nog gevraagd of preventief toezicht op tarieven en modelovereenkomsten niet onverenigbaar is met de concurrentie die door de richtlijn wordt gestimuleerd. Ook mevrouw Duthler sprak daarover. Het is niet gezegd dat de richtlijn gaat leiden tot een situatie waarin cbo's geen macht

zouden hebben ten opzichte van de gebruiker. Daarom blijft preventief toezicht gewenst, om excessen vast te kunnen stellen en om onjuiste tarieven door cbo's met een machtspositie te voorkomen. Bovendien is de verwachting van de Commissie niet dat er bij een offline omgeving veel buitenlandse concurrentie gaat komen. In Nederland is op dit moment een buitenlandse cbo actief, naast al die andere Nederlandse cbo's, die natuurlijk wel onder de beoordeling van het college vallen.

Mevrouw Duthler vroeg wat erop tegen is om dit wetsvoorstel aan te houden tot de richtlijn er is. Die vraag verbaasde me wel een beetje, ook in relatie tot de lichte kritiek die ik van de zijde van de VVD-fractie bespeur in de richting van de regering. Ik denk dat zich daar heel veel tegen verzet, want dan blijven we nog jaren in de huidige situatie doormodderen. Wat betekent dat concreet? Een toezichthouder waarvan we hebben moeten vaststellen dat hij onvoldoende mogelijkheden heeft. In de Tweede Kamer werd gesproken over een tandeloze toezichthouder. Een toezicht op slechts vijf cbo's, terwijl het merendeel van de cbo's zich aan ieder toezicht onttrekt, lijkt me een buitengewoon ongewenste situatie. Geen nader kader voor governance, transparantie, verantwoording, laagdrempelige geschillenbeslechting et cetera. Ik vind het overigens ook onverantwoord om die situatie te laten voortduren. Het college heeft in 2006 al aangegeven dat het behoefte heeft aan meer sanctieinstrumenten.

Mevrouw Duthler vroeg of vooraf geen nationale kop wordt ingevoerd. Zij zei dat de VVD niet van nationale koppen houdt. Er kwamen wat waarschuwendes teksten mijn kant op. Ik behoor tot diezelfde politieke stroming, dus ik zou me dat erg moeten aantrekken. Voeren we geen nationale kop in, anticiperend op de uitkomst van de onderhandelingen over de richtlijn? Ik denk dat dit wetsvoorstel er geheel los van staat, en dat doet het nog. Het wetsvoorstel is bijna vier jaar voordat er überhaupt over een richtlijn werd gesproken in Nederland, ingediend. We handelen vanuit de eigen autonomie. De lat, dus onze nationale visie op government, collectief beheer, toezicht en transparantie, ligt hoog. Maar dat levert uiteraard geen nationale kop op. Ik zou eerder zeggen: er is sprake van minimumharmonisatie in Europa. Daar kun je best wel een tandje bovenop zetten, als je kijkt hoe het toezicht zich in Nederland heeft ontwikkeld. De aanvaarding versterkt ons eigen toezichtstelsel, en onze positie in het EU-overleg. Wij kunnen dat overleg voeren vanuit de wetenschap dat wij een van de modernste stelsels van toezicht in de EU hebben. Dat zal ik graag benadrukken als we daarover in de Europese Raad gaan spreken.

Mevrouw Duthler heeft ook gevraagd of we met publiekrecht niet te veel in privaatrechtelijke verhoudingen ingrijpen. Dat is een bijzonder aardige vraag. Deze Kamer is een volstrekt andere Kamer dan de Tweede Kamer, dat merken we elke week weer opnieuw als kabinet. Ik heb het scherp. De Tweede Kamer vroeg zich af of de

staatssecretaris niet gewoon wat meer met publiekrechtelijke middelen moest ingrijpen in privaatrechtelijke verhoudingen. Dat kwam niet alleen van partijen waarvan je dat wel meer hoort, maar ook uit liberale kring. In die zin is het aardig om te constateren dat die weging in beide Kamers anders uitviel. Het antwoord op de vraag is: het is niet te veel, maar ook niet te weinig. Het voorgestelde toezicht verschilt niet veel van dat in andere sectoren, wat ik al zei in antwoord op vragen van de heer Franken. Ik wijs op telecom, op media en op consumentenbeleid. Ook daar zie je een soortgelijk beleid. Ook daar is publiek toezicht op private sectoren, waarvan wij allen de noodzaak onderschrijven. Die noodzaak zie ik ook hier. We praten over een sector van 350 miljoen, een sector die de hele samenleving raakt. Koop een boek of een plaat, doe iets waar auteursrecht op rust, dan heb je er al meteen mee te maken. Wat moet zo'n grote sector met zo'n enorm budget met een toezichthouder zonder slagtanen? Dat lijkt me niet verstandig.

Mevrouw Duthler en mevrouw Scholten hebben gevraagd of de inwerkingtreding van artikel 21 als delegatiegrondslag voorlopig kan worden aangehouden. Dan gaat het over de verplichte samenwerking tussen de collectieve beheersorganisaties. Ik heb al gezegd dat mijn primaat ligt bij zelfregulering. Ik begrijp de zorgen, waaraan ik enigszins tegemoet wil komen. Ik zal de inwerkingtreding aanhouden totdat er in Brussel meer duidelijkheid is ontstaan. Ik geef daarbij zelfregulering nadrukkelijk een kans, maar ik wijs er tegelijkertijd op dat een jaar geleden de discussie tussen het kabinet en de Tweede Kamer is gevoerd over de normering van topinkomens. Iedereen zag aankomen dat via een derde nota van wijzigingen zou worden ingegrepen, ook in deze sector. Als je nu bekijkt wat er tussen een jaar geleden en nu is gebeurd in de sector, dan ben ik daar op voorhand niet optimistisch over. Nogmaals, ik geef ook hierbij zelfregulering nadrukkelijk een kans, maar ik zal wel scherp blijven volgen wat de sector in de tussentijd gaat doen. Ik wil die samenwerking tussen cbo's, zoals die zich heeft ontwikkeld, graag betrekken bij de toegezegde evaluatie over drie jaar. Ik zal dit punt nu aanhouden en de samenwerking, als de evaluatie er is, dus uiterlijk over drie jaar opnieuw bekijken en dan bezien of het niet nodig is om die delegatiegrondslag alsnog uit te werken.

Mevrouw Scholten (D66): Ik wil de staatssecretaris graag danken voor deze toezegging. Maar ik wil helder hebben of ik het goed heb begrepen. De toezegging gaat over de aanhouding van de delegatiebepaling ex artikel 21, totdat in Brussel meer duidelijkheid is ontstaan over de koers, mede afhankelijk van de evaluatie over drie jaar. Maar hij noemde daar meteen artikel 25a WNT bij. Wil de staatssecretaris dat artikel nog even aanzien?

Staatssecretaris Teeven: Ik kom daar nog op. Wel kan ik al zeggen dat ik daar niet dezelfde weg opga. Ik moet u dus op voorhand een beetje teleurstellen op dit punt.

Mevrouw Duthler (VVD): Duurt de aanhouding van de verplichte samenwerking totdat er meer duidelijkheid is over wat er in Brussel gebeurt, of tot de evaluatie over uiterlijk drie jaar?

Staatssecretaris Teeven: Het is in ieder geval uiterlijk drie jaar, want dan wordt deze wet geëvalueerd. Dat is de verst verwijderde termijn. Maar het kan zijn -- ik verwacht dat niet, want ik ben daar wat minder optimistisch over dan sommigen in deze Kamer -- dat we daarover eerder duidelijkheid hebben uit Brussel. Die twee momenten lopen dus goed samen. Maar het kan zijn dat er wel eerder duidelijkheid komt vanuit Brussel. Naast die twee punten is er nog een derde punt: goed kijken wat de sector zelf doet. Als cbo's niet uit zichzelf gaan samenwerken, terwijl dat wel kan en terwijl dat veel onnodige kosten voor de sector oplevert, dan kan dat ook een aanleiding zijn om op enig moment aan het werk te gaan met die delegatiegrondslag. Ik ben ook bereid, de eventuele invloed op de concurrentiepositie van de cbo's daarbij te betrekken, maar dat had ik al gezegd. Ik hoop dat ik hiermee tegemoet ben gekomen aan de zorgen van VVD en D66.

Mevrouw Duthler heeft gevraagd of de preventieve toetsing door het college zich niet moet beperken tot eenzijdige tariefstijgingen. Wat mij betreft niet. Dat zou namelijk een stap achteruit zijn ten opzichte van de huidige situatie. Ik heb al eerder gezegd dat het college ook nu al preventief modelovereenkomsten en standaardlicentieovereenkomsten kan toetsen. Dat staat in artikel 3, lid 1, onder c. De afgelopen tien jaar heeft dit niet tot problemen geleid. Volgens mij zouden wij er nu dus ook geen probleem van moeten maken.

Mevrouw Duthler en mevrouw Scholten hebben ook gevraagd of ik de inwerkingtreding van het beleggingsverbod wil aanhouden totdat duidelijk is waartoe de richtlijnenonderhandelingen leiden. Ja, dat heb ik reeds in de schriftelijke gedachteswisseling aangegeven. Ik heb dat voornemen ook al kenbaar gemaakt in de nadere memorie van antwoord van 18 december jongstleden. Ik verwijs daarvoor naar bladzijde 3, stuk nr. H.

Mevrouw Scholten vroeg hoe de beoordeling van een tarief door de geschillencommissie zich verhoudt tot de toetsing van het tarief door het college van toezicht. Ik heb dit eigenlijk al gezegd. Het college van toezicht oefent preventief toezicht uit op de door de cbo eenzijdig voorgenomen stijgingen van standaardtarieven. Dat is een marginale toetsing die alleen ziet op tariefstijging in algemene zin. Het college zal weigeren de tariefverhoging goed te keuren als die buitensporig is. De geschillencommissie gaat over het concrete geval.

Mevrouw Scholten vroeg welke norm de geschillencommissie moet hanteren. Wat is in de markt een redelijk tarief? Zijn er aanknopingspunten? De norm van de geschillencommissie staat in het voorgestelde artikel 25: gelijke gevallen gelijk behandelen en de waarde van het gebruik in het economisch verkeer

goed in de gaten houden. Ook de aard en de omvang van het gebruik zijn criteria die meetellen. Het valt niet in zijn algemeenheid te zeggen wat in de markt een redelijk tarief is. Het wetsvoorstel is op dat vlak noodzakelijkerwijze open qua formulering. De geschillencommissie zal die open norm in de praktijk toepassen in het concrete geval. Door de geschillen te concentreren bij de geschillencommissie hoop ik dat er meer uniformiteit ontstaat, maar dan wel binnen de bandbreedte die vooraf door het college is bepaald bij de preventieve toetsing.

Mevrouw Scholten kwam met een praktijkvoorbeeld. Zij vroeg: als Videma de tarieven voor ziekenhuizen als gebruiker van tv en radio met 85% wil verhogen, hoe zou het college daarover oordelen? Het aardige was dat ik in de gelegenheid was om hierover even informeel van gedachten te wisselen met de voorzitter van het college. Ik kan natuurlijk niet vooruitlopen op de reactie van het college, als die vraag daadwerkelijk aan de orde zou zijn. Dit is namelijk een specifiek voorbeeld. Mevrouw Scholten noemt in haar voorbeeld een stijging van 85%. In de gedachteswisseling kwam naar voren, dat Videma in dat geval wel wat uit te leggen heeft aan het college. Dat is ook het standpunt van de regering. Laat ik het hierbij laten. De beoordeling in het concrete geval laat ik verder over aan de voorzitter van het college.

Ik heb reeds gesproken over de aanhouding van de AMvB.

De heer Franken (CDA): Zou de staatssecretaris hetzelfde antwoorden als het zou gaan om het verbinden van terugwerkende kracht aan tariefverhogingen? In dezelfde brief aan de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen waar mevrouw Scholten naar verwijst, is ook zoiets aan de orde gekomen. Dan kun je op een gegeven moment niet verder werken, omdat je eerst nog de betalingen over de maanden januari en februari moet doen, want die zijn al achter de rug.

Staatssecretaris Teeven: In de Tweede Kamer hebben wij daarover ook even van gedachten gewisseld. Het is inmiddels een jaar geleden, dus ik kan het mij niet meer helemaal herinneren. Terugwerkende kracht lijkt mijns inziens niet bij te dragen aan een goed functioneren van de markt. Je moet natuurlijk altijd kijken naar de omstandigheden van het concrete geval, want het kan altijd om een uitzonderingspositie gaan waardoor het wel zou moeten. Bij dat voorbeeld zou je echter buitengewoon kritisch moeten zijn. Dat heb ik ook gezegd in de Tweede Kamer.

Tot slot kom ik op de vraag die mevrouw Scholten tijdens een interruptie stelde, mede naar aanleiding van de brief van de voorzitter van VOI©E. Zij vroeg waarom wij de normering van topinkomens niet overlaten aan zelfregulering, zoals VOI©E voorstelt. Ik zeg het hardop in deze Kamer: als er nu één terrein is waarop zelfregulering in algemene zin heeft gefaald, is dat wel de beheersing van topinkomens. Juist daarom is de Wet normering topinkomens er gekomen. Ik zal er eerlijk over zijn: wij zien dit ook bij de cbo's.

In januari 2012 was reeds bekend dat wij de WNT analoog willen toepassen op de cbo's, maar sindsdien is er nog geen begin van zelfregulering geweest in de sector. Wij zijn nu meer dan een jaar verder. De door VOI©E bepleite "pas toe of leg uit"-regeling -- om ze zo maar te noemen -- zie ik niet zitten. Naar het oordeel van de regering is die veel te vrijblijvend. Mijns inziens is namelijk iedereen wel in staat om een exorbitant salaris te rechtvaardigen. Als iemand dat wil, kan hij er naartoe schrijven dat hij dat salaris moet behouden. Het meest objectief vind ik dus een analoge toepassing van de WNT. Overigens is daar door de Tweede Kamer niet alleen om gevraagd, maar zelfs om geschreeuwd in de hitte van het moment. Het mooie is dat men dat in deze Kamer niet doet. Als wij de WNT analoog toepassen, krijgt het college passende sancties om bij schending op te treden, bijvoorbeeld terugvordering. Het lijkt mij buitengewoon gewenst om dit wel in de wet op te nemen. Ik handhaaf dat punt dus wel. Ik doe de fractie van D66 dus geen toezegging op dit vlak, hoewel ik wel begrijp waar de vraag vandaan komt.

Ik denk dat ik hiermee alle vragen van de leden beantwoord heb.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris. Wij beginnen nu aan de tweede termijn van de Kamer.
**

*N

De heer Franken (CDA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de uitgebreide beantwoording. Hij ging heel concreet in op bijna alle vragen. Ik zal straks nog een verduidelijking vragen voor een enkel puntje. De staatssecretaris kon hier ook wel redelijk ontspannen bij zitten, want hij heeft een mooi trackrecord. Zijn geschiedenis is dat hij dit onderwerp als Kamerlid aanhangig heeft gemaakt. Het is met grote instemming door de Tweede Kamer aanvaard. De staatssecretaris merkt nu dat er ook hier eigenlijk alleen wat kritische kanttekeningen worden gemaakt, maar niet meer dan dat. Ik schaar mij daar ook bij.

Ik denk dat dit wetsvoorstel een verstandige tussenoplossing is. Het is een oplossing tussen het respecteren van privaat en het hanteren van publiekrechtelijke middelen waar dat noodzakelijk is. Betalingsplichtigen moeten weer meer gemotiveerd worden. Bij enquêtes blijkt dat 72% van de betalingsplichtigen het eigenlijk best vinden om iets te betalen voor het onderwerp waar het over gaat, maar zij weten alleen niet wat het onderwerp precies is en hoe het gehanteerd wordt. Daar zit men nu achteraan. De rechthebbenden willen meer gerepresenteerd worden. Zij willen zeggenschap hebben. Daar kun je wel allerlei mooie, bijzondere constructies bij stichtingen voor bedenken, maar dat blijft toch lapwerk. Dan kunnen de echte rechthebbenden namelijk niet hun zegje doen met een bepaald resultaat.

Ik ben altijd voorstander van zo veel mogelijk zelfregulering, maar dit is een zeer weerbarstige wereld. De cbo's moeten weer het respect verdienen. Gelukkig leven wij in een tijd

waarin je respect niet zomaar toebedeeld krijgt op grond van een naam of een functie; je moet het steeds verdienen. Daar wordt nu een kader voor gesteld dat een gestructureerde aanpak aangeeft, met een commissie van toezicht. Mevrouw Scholten van D66 zei dat wij daar zo vaak over spreken, maar dat komt door alle privatiseringen die wij hebben toegepast. Als je iets aan de vrije markt overlaat, is er toch wel een marktmeester nodig die zegt waar je je kraampjes moet opzetten. Bovendien is een geschillencommissie die een informele rechtelijke afdoening realiseert, een belangrijk punt.

Ik loop nog even mijn vragen langs. Wij hebben reeds gesproken over de normering van topinkomens. Dit is trouwens niet alleen in Nederland een issue. In de krant van gisteren kan men lezen dat men in Zwitserland met twee derde meerderheid in een referendum heeft beslist dat het beloningsbeleid niet meer door een bepaalde club, zoals een college van commissarissen, kan worden vastgesteld, maar dat de rechthebbenden, de aandeelhouders dus, daar de zeggenschap over moeten hebben. Datzelfde geldt ook hier. De rechthebbenden, de gitaarspeler en de journalist, moeten voor hun werkzaamheden een vergoeding krijgen die hun toekomt, zonder dat er grote plakken aan overhead verloren gaan.

De staatssecretaris heeft reeds gezegd en in een brief gesuggereerd dat hij bereid was om de beleggingsbepalingen aan te houden. Ik leg mij daarbij neer. Die betekent wel dat er geen enkel criterium wordt gesteld voor het beleggen. Vrij schieten mag, althans, het is nergens verboden.

Er zijn goede dingen over het ex-antetoezicht gezegd. Ik doel op de verschillende facetten die daarbij een rol spelen. Dat geldt ook voor het toetsingskader, maar ik blijf zitten met de bestuurlijke boete. De staatssecretaris zegt dat het wetsvoorstel een preventief karakter heeft. Oké, natuurlijk, prachtig, want voorkomen is beter dan genezen. Ik heb echter al eerder een vraagteken geplaatst bij het gegeven dat de rechthebbenden de bestuurders aanwijzen. Ik neem aan dat de staatssecretaris het enigszins met mij eens is dat ze daar maar heel weinig zeggenschap over hebben. Als een bestuurder dus een fout maakt waardoor de cbo een boete opgelegd krijgt, zien brave rechthebbenden hun afrekening verminderen omdat de boete van de bazen moet worden betaald. Dat blijf ik een scheve situatie vinden. Ik kan het niet anders verwoorden. Als de staatssecretaris de zin "de slachtoffers moeten de boete van de dader betalen" kan ontkrachten, dan ga ik met hem mee. Dat heb ik echter nog niet gehoord en in de stukken nog niet gelezen.

Ik ben blij met de toezegging dat de staatssecretaris het acquis van deze wet zal proberen te behouden bij zijn werkzaamheden in Brussel. Afgezien van de bestuurlijke boete kan ik dan ook zeggen dat ik mijn fractie graag adviseer om met dit wetsvoorstel in te stemmen.

*N

Mevrouw Duthler (VVD): Voorzitter. Mijn fractie blijft hangen bij de verhouding tussen de Europese richtlijn en dit wetsvoorstel. De staatssecretaris zei dat het nog wel even duurt voordat de Europese richtlijn er is. Hij zei dat hij aan een termijn van zo'n drie jaar denkt. Dat is natuurlijk een flinke periode. Waarom gaan die onderhandelingen zo lang duren? Waarom verwacht de staatssecretaris dat het nog wel even duurt?

Ik heb in mijn eerste termijn gezegd dat de VVD-fractie in deze Kamer niet van nationale koppen houdt. Mijn fractiegenoot Bröcker heeft daarover tijdens de behandeling van de wijziging van de Telecommunicatiewet in dit huis een motie ingediend. Dat is gebeurd naar aanleiding van de cookiebepalingen, die inmiddels weer zullen worden teruggedraaid. Wij zeggen keer op keer: liever geen nationale koppen. Nationale koppen kunnen alleen maar worden gemaakt als sprake is van minimumharmonisatie. Het is heel fijn dat de richtlijn van minimumharmonisatie uitgaat, maar die maakt dus juist nationale koppen mogelijk. Mijn fractie zegt: wees daar vooral heel terughoudend in.

Ik merk het volgende op over het argument dat de Europese richtlijn nog niet bestond toen vier jaar geleden met het wetsvoorstel werd begonnen. Wij behandelen nu dit wetsvoorstel en wij zien nu dat die Europese richtlijn eraan komt. Volgens mij kent de Europese richtlijn andere uitgangspunten dan het wetsvoorstel. Versterkt overheidstoezicht is namelijk echt iets anders dan het uitgangspunt van vrije concurrentie. Kan de staatssecretaris daarom nog eens aangeven op welke punten hij overeenkomsten ziet? Waarom is volgens hem geen sprake van tegenstellingen?

Mijn fractie is tevreden over de toezeggingen over de verplichte samenwerking die bij AMvB kan worden opgelegd. De staatssecretaris zal die mogelijkheid aanhouden totdat duidelijk is wat in de Europese richtlijn uit Brussel komt te staan ofwel wat de uitkomsten van de evaluatie zijn.

Ik krijg graag nog de expliciete toezegging van de staatssecretaris dat de bepaling over beleggingen wordt aangehouden.

*N

Mevrouw Scholten (D66): Voorzitter. Ook ik dank de staatssecretaris voor zijn uitvoerige antwoorden. Het debat heeft een bijzondere vorm omdat het wordt gevoerd met vertegenwoordigers van drie fracties die getalsmatig geen meerderheid in deze Kamer hebben. Het treft mij bijzonder dat het desondanks mogelijk is om in een bepaalde vorm van samenwerking, overleg, toezeggingen te krijgen die maken dat wij verder met het wetsvoorstel uit de voeten kunnen.

Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitleg over de tarievenkwestie. Ik ben me ervan bewust dat het college een andere functie heeft dan de geschillencommissie. Dat gaf ik in mijn eerste termijn ook al aan. Voor de duidelijkheid wil ik echter vastgelegd hebben dat dit ook zo is. De geschillencommissie mag dus achteraf oordelen en

het college vooraf. Het college zal marginaal en uitsluitend over buitensporigheid oordelen. Aldus staat het ook in het wetsvoorstel.

Er staat nog wel een vraag over de geschillencommissie open. De geschillencommissie die door de staatssecretaris kan worden ingesteld, is in feite al in werking. Zal de staatssecretaris die geschillencommissie als zodanig benoemen nadat dit wetsvoorstel is aangenomen en tot wet verheven is, een soort van ex post, of gaat het anders? Als ik goed ben geïnformeerd, is deze geschillencommissie namelijk juist door de zelfregulering van de betreffende cbo's tot stand gekomen. Dat sluit op zich weer aan bij de gedachte die bij ons allen leeft, namelijk dat zelfregulering belangrijker is dan het met strakke hand door de wetgever laten organiseren.

Namens mijn fractie dank ik de staatssecretaris nogmaals voor de toezeggingen. Anders dan mevrouw Duthler heb ik begrepen dat de toezegging over de beleggingsparagraaf gewoon gedaan is. Het betreffende artikel zal op dit moment niet in werking treden, maar zal pas aan de orde komen als de richtlijn wordt vastgesteld. Het is misschien wel praktisch om daar heel precies in te zijn, zodat we weten waar we wat dat betreft aan toe zijn.

Dank voor de toezegging dat artikel 21 wordt aangehouden. Het is daarbij voor de staatssecretaris van belang dat uit Brussel meer duidelijkheid over de ontwikkelingen op dat gebied komt. Die duidelijkheid kan voor de staatssecretaris op een ander moment komen dan wij vinden dat er meer duidelijkheid moet zijn. Daarom kunnen we volgens mij beter afspreken dat de staatssecretaris over drie jaar er sowieso iets over zegt en daarvoor niet opeens bedenkt dat er meer duidelijkheid uit Brussel is. Dan krijg je namelijk weer een discussie over de vraag wat "meer duidelijkheid" is. Het is dus een beetje een open toezegging. Ik krijg daarom graag nog een uitdrukkelijke reactie van de staatssecretaris daarop.

Verder kan ik alvast namens mijn fractie mededelen dat wij het wetsvoorstel met deze toezeggingen in ieder geval zullen steunen.

*N

Staatssecretaris Teeven: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng in tweede termijn. Volgens mij is inderdaad sprake van een verstandige tussenoplossing, als ik goed naar de inbreng van de leden geluisterd heb. De heer Franken vatte het ook zo samen.

Laat ik allereerst een misverstand voorkomen. De voorzitters van de geschillencommissies zijn altijd rechters. De overige leden worden benoemd door de cbo en het bedrijfsleven. Dat is de combinatie die nu gemaakt wordt.

De heer Franken heeft mij veel complimenten gegeven, maar houdt vast aan zijn kritiek met betrekking tot artikel 18. Hij zei het ongeveer als volgt: als de staatssecretaris mij kan uitleggen waarom slachtoffers de boete moeten betalen van de dader, ga ik overstag, maar zolang

hij dat niet uitlegt, kan hij het op dit punt schudden. Zo heb ik het tenminste kortweg samengevat. Dat lijkt mij niet helemaal de goede voorstelling van zaken. De rechthebbenden zijn geen slachtoffers. Zij moeten ook een beetje bij de les zijn. Ik heb dit dossier sinds 2007 intensief gevolgd, eerst als Kamerlid en vervolgens als staatssecretaris. Ik heb mij regelmatig verbaasd. De rechthebbenden zijn aanwezig op vergaderingen van de cbo. Zij kunnen de jaarrekeningen bekijken, de kosten bewaken en daarover vragen stellen. Dat betekent dat zij ook een zekere eigen verantwoordelijkheid hebben. Je kunt de rechthebbenden in die zin dus niet met een slachtoffer vergelijken, want een slachtoffer heeft over het algemeen geen schuld aan wat hem of haar is overkomen. De rechthebbenden moeten wel een beetje bij de les zijn. Zij hebben bestuurders gekozen en moeten die ook bij de les houden. Dan is er ook heel weinig kans op een bestuursboete, die pas in een heel laat stadium aan de orde komt en waarover ik ook gesproken heb. Er zitten allerlei stadia voor op grond waarvan het college al gewaarschuwd heeft. De rechthebbenden die in de vergaderingen zitten, moeten dan wel op tijd wakker worden.

De heer Franken (CDA): Ik begrijp deze redenering heel goed. Er gaat een heel traject aan vooraf, maar stel dat er een koppige bestuurder zit die zegt: mij stem je niet zo een-twee-drie weg. Dat gaat inderdaad ook niet op zo'n vergadering. Op een bepaald moment volgt dan de boete. Wie is dan degene die uiteindelijk ziet dat zijn opbrengst minder is dan die had kunnen zijn? Dat is de rechthebbende! Die is dus wel degelijk een slachtoffer. Ik vind het wel heel ver gaan om hier van medeschuld te spreken.

Staatssecretaris Teeven: U hoort mij ook niet zeggen dat de rechthebbenden daardoor medeschuld hebben, maar zij hebben wel een verantwoordelijkheid. Wat ik met betrekking tot artikel 18 beschreven heb, is een escalatiemodel. Het college doet niet zomaar wat. Het college berispt, wijst aan en zegt dat het niet goed gaat. Dan kan een rechthebbende zich ook afvragen wat er gebeurt. Niet alles vindt in volledige beslotenheid plaats, zoals we ook al met elkaar gewisseld hebben. Als auteur kun je niet alleen maar thuiszitten en wachten tot het geld op je bankrekening komt, maar verder elke verantwoordelijkheid ontkennen. Het gaat om organisaties die van de auteurs en musici zelf zijn. Dit is privaatrecht. De auteurs en musici roepen deze organisaties met elkaar in het leven. Ik begrijp dat ik de zorgen van de heer Franken nog steeds niet helemaal heb weggenomen, maar mooier kan ik het niet maken.

Mevrouw Duthler heeft gevraagd waaraan het ligt dat de onderhandelingen zo lang duren. De onderhandelingen zijn in een beginfase. De Raad en het EP moeten beiden nog een standpunt innemen. Bovendien zijn er veel controversiële punten voor veel lidstaten. Er is geen ruime meerderheid. Veel lidstaten willen het anders dan de Commissie. Een

meerderheid van lidstaten heeft bijvoorbeeld gevraagd of de EU wel bevoegd is om het collectief beheer überhaupt te reguleren en hoeveel concurrentie er moet komen. Is dit een onderwerp waarop de Europese Commissie moet kunnen ingrijpen in de afzonderlijke lidstaten? Die vraag is door een meerderheid van de lidstaten aan de orde gesteld. Dat vertraagt het proces. Ik loop lang genoeg mee in Europa om te weten dat zo'n massieve weerstand van lidstaten over het algemeen betekent dat de processen lang gaan duren. Dit is ook geen onderwerp dat de Commissie telkens met veel enthousiasme op de agenda zet, heb ik moeten constateren. Daarom ben ik wat pessimistisch over de duur.

Wat is mijn toezegging dan waard? Mevrouw Scholten vroeg zich dat af. Er komt een evaluatie over drie jaar, of zoveel eerder als er signalen komen uit Brussel waardoor de samenwerking tussen de cbo's anders zou moeten worden beoordeeld. Ik verwacht dat niet. Ik heb al onderbouwd waarom ik denk dat de evaluatie van dit wetsvoorstel er eerder zal zijn dan de richtlijn.

Dat is gelijk een antwoord op de tweede vraag van mevrouw Duthler. Zij stelt dat je met een minimumnorm formeel wel nationale koppen op de wetgeving zet. Ik wijs erop dat in 2006 gevraagd is om veel meer toezicht en mogelijkheden. Wij hebben de situatie rondom de cbo's zien verslechteren in die zin dat allerlei zaken bevochten moeten worden. Vaak ontstaat er veel negatieve publiciteit. Dat is niet goed voor de cbo's. Daarom denk ik dat hier wel een taak voor de overheid ligt om op onderdelen in te grijpen in privaatrechtelijke verhoudingen, hoewel ik dat gezien mijn achtergrond niet graag doe. Er is een marktmeester. De heer Franken zei dat je even moet zeggen waar de kraampjes staan, maar in dit veld moet je er ook voor zorgen dat de kraampjes in het goede vak komen te staan. Niet iedereen moet zijn kraampje aan het begin of in het midden van de markt neerzetten. Anders ontstaat er wildgroei. Dat is gelijk mijn antwoord op de vraag over een nationale kop. Ik begrijp goed wat mevrouw Duthler hierover zegt, maar de praktijk heeft de afgelopen jaren uitgewezen dat iets meer toezicht en een marktmeester met iets meer tanden noodzakelijk zijn.

Mevrouw Scholten en mevrouw Duthler hebben ook gesproken over het aanhouden van de beleggingen. Dit treedt niet in werking; ik heb die toezegging op schrift al duidelijk gedaan. Wij blijven dit echter wel goed volgen. Wij letten op de signalen die wij van het college krijgen. Als ik op een bepaald gebied de indruk krijg dat ik echt moet ingrijpen, zal ik de situatie moeten bezien. Ik kan geen blanco cheque afgeven en zeggen dat ik nooit meer naar de beleggingen van de cbo's kijk. De toezegging staat dus, maar wel met de kanttekening dat wij de praktijk rondom de cbo's nauwlettend blijven volgen. Wij kunnen niet wegpoetsen dat er verschillende incidenten zijn geweest die het vertrouwen in die markt niet bevorderen, zeker niet bij het bedrijfsleven, dat hier dik voor betaalt. Daar moeten wij ook voor staan in deze tijd.

Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Ik bedank de staatssecretaris voor zijn beantwoording en voor zijn komst naar dit huis.
**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 17.55 uur.